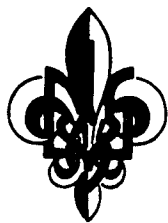

A large, stylized black and white illustration of an eagle's head, facing right, with its wings spread. The eagle is the central focus of the page, with its head and neck forming a large, irregular frame around the text.

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ

КРУГ СЕСТРИЧОК І БРАТЧИКІВ

Видає Орлиний Круг і Ланка „Н” Кадри Виховниць

Число 30

В Е С Н А

1967

A black and white silhouette illustration at the bottom of the page showing four people sitting around a campfire. The fire is represented by a cluster of vertical, flame-like lines. The people are shown from the chest up, looking towards the fire.

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ

КРУГ СЕСТРИЧОК І БРАТЧИКІВ

Видає Орлиний Круг і Ланка „Н” Кадри Виховниць

Число 30

В Е С Н А

1967 Рік

З М І С Т

Сторона

Слово від Редакції	1
Святочні великодні побажання	2
Сірий Орел Надя: П л а н у в а н н я	3
Що будемо розказувати новацтву?	
1) Сірий Орел Ніна: Святий Юрій	5
2) Роман Завадович: Іван Богуславець	7
3) Великодня легенда	9
4) Бузьки	11
5) Сині незабудьки	12
6) Дунай	14
7) Сірий Орел Ніна: Дарунок Данилка	15
8) Небезпечний жарт	17
9) Сірий Орел Орест: Казка про Жар-Птицю	19
10) Сірий Орел Ніна: Чому пишуть писанки?	21
11) Бузько - народня легенда	22
12) Вуйко Квак: Дятель	24
13) Рись	25
14) Зенон Стахів: Козаки - Перші Чорноморці	28
15) Сірий Орел Ніна: Козацькі підводні човни	30
16) Вуйко Квак: Шевченко й діти	31
С а м о д і я л ь н и й т е а т р:	
1) Найвірніше серце	32
2) Тарасовий сон	33
3) Іванна Гринь: У Маїмн День	38
Г р и і р о з в а г и:	
1) Гри й забави	39
2) Загадки	40
Що можна змайструвати у дарунок Мамі?	41
С п і в а є м о:	
1) Нумо ж Браття до зброї	42
2) А вже весна, тепла, ясна	42
3) Гагілки: Кривий танець	43
Ягілочка	44
Перепілка	45
Барвінок	45
Фіялочки	46
4) Рухи до гагілок	46

Дорогі Сестрички і Братчики!

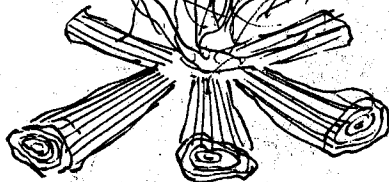
Після короткої перерви, видаємо чергове число "Вогню Орлиної Ради". Виходить воно внаслідок спільних сил кількох пластових виховників, а існування чергових чисел буде залежати від усіх сестричок і братчиків.

Тому звертаюся до Вас, новацькі виховники з проханням, надіслати нам матеріяли, якими допоможете іншим у праці з новацтвом. Коли ж не маєте чогось відповідного, то хоч "відгукніться" та порадьте нам, які матеріяли поміщувати в "Вогні Орлиної Ради", напишіть, що з надрукованого було для Вас корисне, а що зайве. Цим способом допоможете нам у плануванні чергових чисел і подасьте нам засхоти до дальшої праці.

Отже не відтягайте, а напишіть до нас ще сьогодні.

СКОБ - ГОТУЙСЬ!

Сірій Среп Ніна
Редактор

Х Р И С Т О С   В О С К Р Е С !

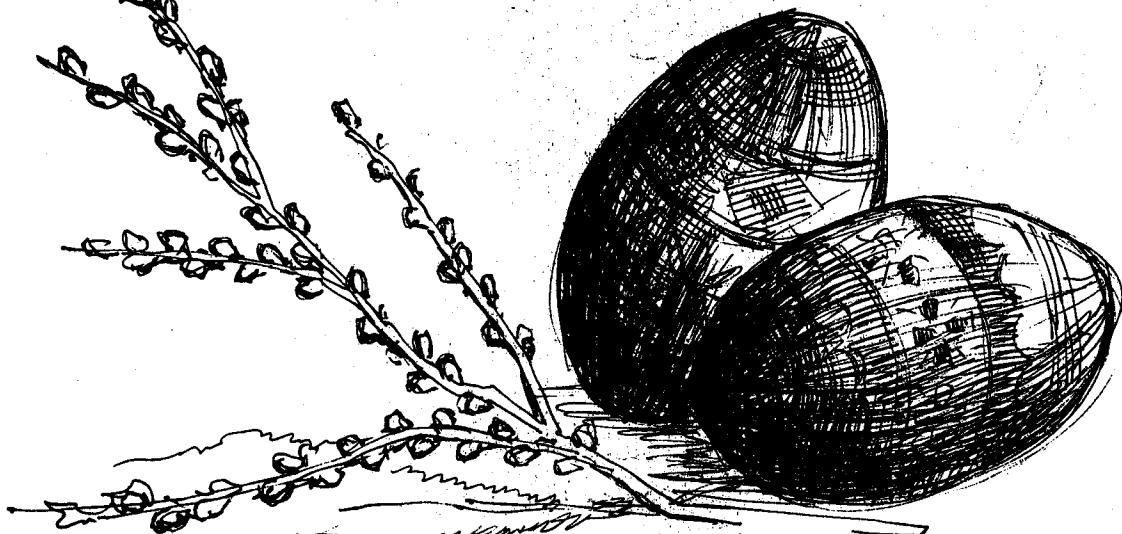
Основоположникові Українського Пласту
Д-р Олександрові Тисовському,
Головній Пластовій Раді й Булаві,
Крайовим Пластовим Радам і Старшинам
Членам Українського Пластового Сеніорату,
Членам Пластових Уладів Старшого Пластунства, Юнацтва і Нсвацтва,
зокрема неструдженим Сестричкам і Братчикам Новацьким виховникам/-цям
Старому Орлові д-р Т.Самотулці й усім Сірим Орлам

найщиріший привіт і побажання
у світлий празник Христового Воскресення

ШЛЮТЬ

Орлиний Круг та Ланка "Н"

Редакція і Адміністрація "В.О.Р."

ПЛЯНУВАННЯ

Кожний братчик, кожна сестричка пише звіт із своєї праці? Але, чи кожний братчик, чи кожна сестричка пише плян своєї праці? Ні, напевно ні. А чому? Є багато причин: одна - це нерозуміння користи із пляну, друга - це незнання, що існує щось, що називають пляном /го - ловно коли хтось не був на вишколі/, третя - лінивість /найбільший ворог пластуна/.

Сам звіт мало нам каже, каже, скільки зроблено, але ніколи не скаже, чи те, що ми виконали, було мінімум чи максимум нашої праці. Сам звіт скаже тільки, що час пройшов і щось зроблено, але ніколи не скаже, чи не за мало ми проробили за цей час. Правдивий образ праці дає звіт, якщо ми порівнюємо його із пляном. Тоді ми бачимо що ми виконали, а чого ми не виконали. Коли ми чогось не виконали, ми пам'ятаємо добре, чому саме ми не виконали, і поспробуємо на будуче виконати може у трохи відмінний спосіб.

А тепер поставмо собі питання, що це таке плянування, що це таке виховний плян? Плян це уклад занять на довший час, переважно на три місяці /квартал/. Однак ці заняття мусять бути пов'язані зі собою провідною думкою, метою. А мета, це те, що ми хочемо досягнути нашою програмою: підготовка до проби чи вмилости. Коли наш плян має мету, програми поодиноких занять, одну й ту саму провідну думку, тоді наш плян стається виховним пляном.

В першу чергу наш плян /тут говоримо тільки про плянування для роя/ повинен бути пов'язаний із пляном гнізда та пластової станиці. Тобто, братчики та сестрички укладають пляни для своїх роїв спільно із своїми гніздовими на сходинах Ланки Новацьких Виховників чи Виховниць.

Спісля треба намітити число занять на три місяці. Тут треба брати під увагу час коли нема schohin /Різдво, Великдень, або коли бувають в зимі сніговії/. Виховний матеріал розподілюємо на число намічених занять. Під заняттями ми розуміємо не тільки сходини, але також рогульку, ватру та змаг, яким ми закінчуємо тримісячну працю.

Мусимо пам'ятати про одне: плян це не спис точок на папері, але це точки добре обдумані, доцільні, що відповідають нашій меті. Про мету не говоримо новакам, вони є в розповіді, у грі, у пісні, у ристуванні чи майструванні - у кожній точці нашої програми. Мету стараємося довести до свідомости новаків нашими точками.

При укладанні точок поодиноких занять нашим принципом повинно бути:

різноманітність програми

багатство поодиноких елементів / не говорити довгих казок та не переводити одної гри 10 разів/

чергування: рух - безрух, спокій - галас, напруження - відпочинок, втома - відпочинок та вмілий розподіл часу на поодинокі точки.

При укладанні пляну треба подумати про:
відповідне місце,
відповідний час,
погоду,
прибори до ігор,
аптечку.

Кажуть, що плян це половина успіху. Це правда, але не забуваймо, що плян це тільки намічені точки, до яких ми мусимо належно підготуватися. На підготування програми ми повинні зужити якнайбільше часу.

Коли наш плян не вдається, то або він злий, або ми за мало підготовляємося до сходин. Непідготованість впливає негативно на членів роя /вони скоро зорієнтуються, що братчик чи сестричка не належно підготовані до сходин - головню старші діти/, тоді підупадає дисципліна, нема захоплення і постають ненотрібні зупинки /коли братчик думає, що далі робити/. Поганий плян треба змінити, поправити.

Коли дитина винесла щось цікавого із сходин, коли дитина із захоплення розказувала в хаті, що цікавого було на сходинах/ не робити із сходин тайни/, коли дитина схопила мету, коли дитина зреалізувала мету в своєму житті - тоді ми знаємо, що наш плян був добрий.

Як укладати плян праці:

Змаг - це перевірення, закінчення вмілости чи проби, коротко, це закінчення нашої тримісячної праці. Прошу прочитати собі дещо про змаг у ВОР ч. 25, стор. 6.

Для прогулянки та ватри вибрати теми /провідні думки поодиноких занять /із вимог чи то проби чи вмілости.

Сходини - прошу прочитати собі про сходини у ВОР ч. 25, стор 4. Перш за все мусимо знати скільки сходин будемо мати. Опісля беремо стільки ж карток чистого паперу і починаємо читати вимоги. Кожні сходини повинні мати свою окрему тему, тому вибираємо поодинокі точки вимог, і вписуємо по одній на кожній картці паперу. Дана точка вимоги є нашою метою на дані сходини. Коли маємо мало сходин, тоді поодинокі точки вимог мусять бути разом, але коли в нас залишиться ще одна або дві порожні картки, на яких нема мети, ми можемо або поширити мету /що на нашу думку є важна/ і перевести її ще на одних сходинах, або ми вибираємо довільну мету, як напр. про назву роя, про пору року, про звичаї, чи історичну річницю. Коли ми не маємо окремих сходин на вище згадані теми, то вони мусять бути включені як поодинокі точки на одних чи більше сходинах.

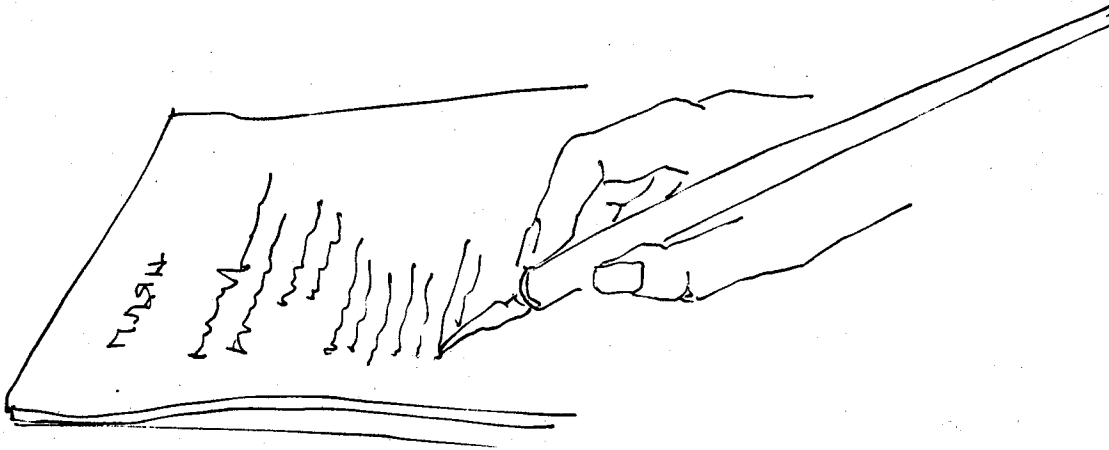
Коли вже кожна картка паперу має тему, вписуємо на картки всі інші точки, що не надавалися на поодинокі теми. Опісля перегледаємо збірники ігор, збірники пісень, збірники майстрування, а головню дитячу літературу, виховні журнали і на кожній картці вписуємо: /але все відповідно на горі, вписаної теми/ оповідання, гутірку чи казку, чергуємо гри, пісню, майстрування, рисування, самодіяльну гру та розвагу /загадки/. При кожній точці вписуємо джерело: назву книжки,

назву оповідання, автора та сторінку.

Наш план готовий. Тепер можемо починати працю. Перед кожними сходами ми перегледаємо всі джерела, при допомозі яких ми писали план і засвоюємо собі матеріял так, щоб сходи були для дітей однією точкою, а не рядом точок непов'язаних із собою.

Такий план принесе нам успіх у нашій праці.

ОНК

С В Я Т И Й Ю Р І Й

Біля треста років після Христа, народився в одній поганській родині хлопець, якого родичі назвали Юрій. Жив він з ріднею в Малій Азії в місті Кападокія. Батьки Юрія, як і всі інші поклонялися різним богам і в їх честь складали жертви. Юрій ще з малку перебрав віру своїх найближчих і кожної днини віддавав поклін одному з богів.

В добробуті, під пильним доглядом слуг - невольників, виріс Юрій на дужого юнака. Товариші його завжди слухали, бо був він найсильніший між ними. Своїми молодими, добре виробленими руками, він нераз перемагав цілу громаду хлопців, карав їх суворо за неслухняність і непокору. Своєю силою чванився він не лише між хлопцями, однолітками, але часто теж кривдив слабших і безборонних.

Бувало зловить маленьку пташку, відірве крило, обскубає пір'ячко, та ще й глузливо регоче. - То ж знову, постинає шаблею найкращі цвіти в батьковім городі, поріже кору на деревах і радіє своїм успіхом. Не дарма ж хлопці називали його страшним.

Юрій не мав ні одного близького приятеля. Не було й до кого слова промовити. Навіть батькові пси гарчали на нього мов на чужого.

Проходив так день - за - днем. Юрій не знав приязні, ані дружби. Його життя було пусте - порожнє. Хто приносить біль і робить шкоду другому не може бути щасливим. Самотою його розрадою були двобої з найсильнішими хлопцями Кападокії. У них здобув собі славу і прихильність. Не дивно ж, що на вісімнадцятий рік свого життя вступив Юрій до глядіаторів - найсильніших змагунів римської імперії.

Тут він скоро звернув на себе увагу своїх зверхників, бо кож-

ний шанує юнаків, що їх вогонь, ні стріли, ні голод не налякає.-

Юрій перейшов гострий вишкіл у найславнішій школі для гляді-
яторів і в скорому часі став готовим до першого бою.

Був гарний, весняний день. Після ранніх вправ, вийшов Юрій
пройтися на вулицю. Тут звернув його увагу гурт невільників, що са-
ме в той час переходив майдан. Були там бідно приодіті, виснажені
голодом мужчини і жінки. Руки і ноги в них були закуті у тяжке за-
лізо.

- "Що це за посіпаки?" - запитав Юрій прохожого.

- "Та ж це христіяни, призначені на корм звірам. Завтра, в час
змагань, велика товпа народу буде приглядатися як голодні
звірі роздеруть їхні тіла." -

В Юрія аж очі заблистіли. Він нетерпеливо ждав слідуячого дня, щоб
побачити цей кривавий бенкет.

Настала ніч. Глядіятори спочивали тихим сном. Лиш Юрій не мав
спокою. Сни - мари мучили його.

Побачив він себе в гурті закованих, нещасних невільників - хри-
стіян з яких недавно насміхався. З глибоких ран, на його тілі спли-
вала кров. Біль в грудях здержував йому віддих. В голові шуміло, а
очі пекли вогнем. Нараз десь взялися залізні клітки з дикими звір-
ками. Відчинились двері й голодні леви кинулись на свої жертви. Плач
і смертельний крик потряс цілим докільям. Юрій стояв мов в землю
вкопаний. Не мав сили навіть пальцем рухнути. Зі задної клітки вис-
кочив останній виголоджений лев. Заревів і подався вперед. Задніми
лабами вперся об землю, а передні і відкрити пашу звернув на Юрія.
Ще один рух і вже розірве його. Та нараз з неба вдарив грім і перед
Юрієм став лицар в срібній зброї. Одним помахом меча подолав він
звірку і промовив:

- "Юріє! - Ти станеш оборонцем безборонних і воюватимеш зі злом.
Ти будеш захищати добро і правду і станеш найбільшим ворогом
гріха. Від сьогодні ти будеш воїном Христа, а зброєю твоєю
буде хрест!" -

Вкоротці Юрій прийняв Христову віру і згинув за неї. Після
смерти, церква проголосила Юрія - святим.

Сірий Орел Ніна

ЮНІ ДРУЗІ ч.2 /20/, березень-квітень 1958.

І В А Н   Б О Г У С Л А В Е Ц Ь

/ На основі козацької думи /

У турецьким городі Козлові, у кам'яній вежі-темниці, сім - сот козаків-запорожців у важкій неволі карались. Був між ними і отаман козацький, Іван Богуславець. Дев'ять років вони у в'язниці перебували. Божого сонця не видали.

А десятого року, на сам християнський Великдень, рано-по-раненько прийшла до темниці Алкан-пашова вдова, пані турецька. Стала вона Івана Богуславця, отамана козацького намовляти:

- Покинь, Іване, свою віру християнську, нашу віру турецьку прийми - будеш у нашому царстві панувати. За те я випущу твоїх козаків з неволі.

Став Іван Богуславець думати-гадати: чи послухати турецької ради, чи не послухати. Послухає - сімом сотням козаків вирватися з неволі допоможе. Не послухає - то і йому і його козакам до смерти в неволі пропадати, світу Божого, сонця ясного не видати....

Думає Іван Богуславець, гадає, великі сумніви в серці має:

- А що, як за зраду своїй землі й вірі предківській турки мною гордувати будуть? Хоч і стану я турком, та всетаки не справжнім, не родимим - всетаки я для них перевертнем-перекінчиком залишуся....

Цілу ніч отаман козацький з своїми думками, з своїм сумлінням боровся. А вранці рукою махнув, до турецької пані Алкан-пашевої пішов та й каже:

- Обіцяй, що не будуть мене турки християнською вірою до-рікати, що не будуть мене перевертнем звати, то я твої ради послухаю, турком стану!

Обіцяла Алкан-Пашова вдова нічим йому не дорікати, і Іван потурчився-побусурменився.... Випустила туркена козаків-невольників з темниці, і поплили вони чайками до рідного краю.

Тільки Іван Богуславець у турецькій землі остався, за турка переодягнувся, з турецькими вельможами на бенкетах гуляє. Очі сміються, а серце ніє, не дає йому спокою сумління християнське, козацька честь.

Минув день, другий, а третього дня Алкан-Пашова вдова свою обіцянку забула, стала разом з турецькими вельможами Івана Богуславця висмівати:

- Дивіться, - каже, - який він тепер красень! Це він так для розкоші, для багатства свою віру християнську на нашу турецьку проміняв!

Схопився - заточився Іван Богуславець, мов би йому хто смертельною шаблею груди пронизив. Заземіло-запекло щось у серці. Запалало гнівом і образою серце козацьке. Ні, не віддасть він себе ворогам на наругу!

Біжить він до пристані, сідає в човен і посереду моря своїх товаришів, козаків здоганяє.

- Друзі-козаки, товариство чесне! Я серце своє зламав, сумління християнське в багні потоптав, у шати турецькі зодягнувся... Простіть мені!

- Отамане наш! - відповідають козаки. - Коли б не ти, була б нас Алкан-Пашова вдова з неволі не пустила. Ми знаємо твою муку - ти за нас посвятився. Прощаємо тобі!

- Але не розуміють того вельможі турецькі - каже Іван Богуславець. На сміх мене беруть, ідкою отрутою серце моє поять.

І сказали козаки отаманові своєму:

- Твій біль - наш біль, твоя образа - наша образа! Не дозволимо поганцям честь козацьку зневажати! Кажи, як тобі допомогти?

Підняв Іван затиснутого кулака й показав туди, де за синіми хвилями, за пінистими гривами город Козлів під вечірнім сонцем півмісяцями золоченими над палатами-мінаретами виблискував.

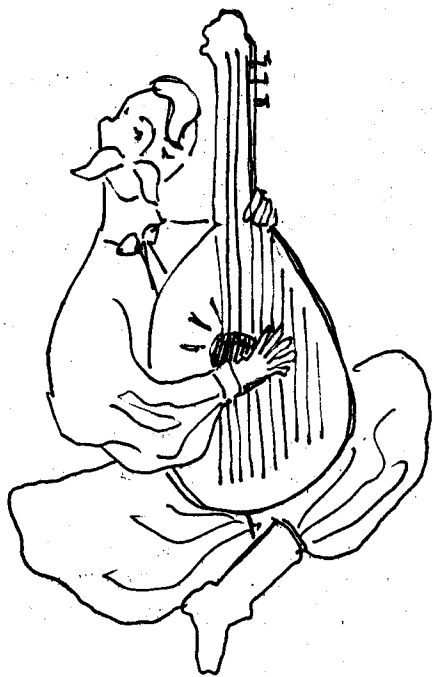
Завернули запорожці свої чайки, темної ночі стали під город Козлів підпливати. Стали вони сонних турків набігати, шаблями рубати, стали город вогнем-мечем воквати.

А потім Іван Богуславець вернувся на Січ Запорозьку із сімсот козаками й з скарбами великими. І славили козаки свого отамана:

- Іване Богуславче, отамане запорозький! Десять літ ти в неволі побував і ні одного козака не втратив.

А співці-бандуристи про Івана Богуславця думу склали і в тій думі завжди Господа прохали: "Визволь, Господи, невольника із неволі на край веселий, между мир християнський!"

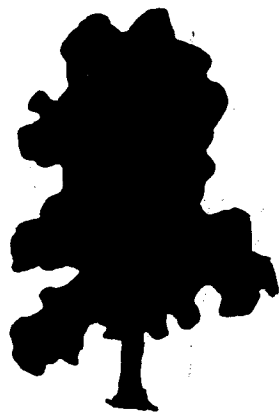
Р. Завадович

ВЕЛИКОДНЯ П'ЯТНИЦЯ
/ Народня легенда /

Коли Ісуса Христа засудили на муки й смерть, пішло двос посіпаків до ліса, щоби зладити приладдя мук. Деревя, побачивши їх, догадалися про все. Страшний біль стиснув їхні серця, бо ні-одно не хотіло стати знаряддям мук свого Сотворителя. Цілий ліс заколихався немов од вітру, зашумів тяжким стогоном, з листків покотилися каплі сліз. Посіпаки станули край лісу. А коли почали розглядатися, що їм зрубати, всі дерева перестали шуміти, бо великий страх запер їм віддих і здержав їх рухи. Оподалік стояв високий дуб - пан лісу. Він не зміг здержати великого болю і крикнув:

- "Люди, люди. Які ж ви кам'яні серця маєте, коли хочете свого Спасителя розп'яти". Цей крик звернув увагу посіпаків на дуба. Вони приступили до нього й сказали: - "З цього дерева буде хрест." І почали його рубати. - "Боже мій, змилося надо мною" - благав дуб. - "Мусиш піти зі Мною" - відповів йому голос з неба - "щоб сповнилися слова пророків, і щоб світ був спасенний". - "Зжалься, Боже, надо мною," - просив дуб - "бо я негідний тримати Твоє святе тіло." - "Незмінні є постанови Божі" - сказав знов голос з неба. Біля дуба росла струнка і гнучка осика, мов пані, окружена громадкою вродливих сільських дівчат. Коли посіпаки наблизилися до неї, осика задріжала від страху і ледве могла промовити: "Най-святійша Мати, рятуй мене". Змилося над нею Мати Божа. Посіпакам показалося дерево осики за м'яке і вони дали їй спокій. Але бідна осика так передякалася, що від того часу дріжить і шелестить листям, хоч вітру нема. І так пригадує вона безнастанно світові про муки і смерть Ісуса Христа. Коло осики стояла тонка ліщина, наче дочка біля матері. Коли побачила, що їй загрожує, тряслася і плакала великими сльозами. Та сльози її не оборонили. Посіпаки витяли її і зробили з неї жезл для Ісуса Христа. Ревно випрошувалася деревина, але Божі постанови мусіли сповнитися. На пам'ятку ревних сліз і прохань казав їй Господь Бог родити горі - хи. Недалеко ріс граб, високий і плечистий, сільський парень у святковому одязі. Коли посіпаки збиралися рубати дуба, граб пробував вирватися з землі. Він хотів упасти на них і роздусити їх своїм величезним тягарем, або зімняти їх своїми твердими руками. Але не міг вирватися з землі, тож перестало йому бити серце, він поблід з болю і стояв пригноблений і німий. Аж посіпаки почали стинати молоденьку ліщину, крикнув: - "Поганці, то навіть тому біднякові не дасте спокою". Почули це посіпаки. - "Добрі з нього будуть підпори до хреста" - сказали вони і вхопили за сокири. - "Ісусе Христе, рятуй мене" - ойкнув граб і стятий повалився на землю. Від того часу всі граби мають білу, покручену жилаву деревину. Коло граба росла береза з розпущеним волоссям, немов мати, що оплакує смерть дитини. Коли ж бачила, що роблять страшні люди, не могла з болю промовити ні слова. Вона обвинулася сильніше волоссям і ревно плачучи, шепотіла: - "Пресвята Діво, змилуйся наді мною". І змилося над березою Мати Божа, посіпаки її покинули. Але від того часу біла плачуча береза стала окрасою цвинтарів і могилок. За березою стояв глід, наїжений шпильками, гордий своїм білим квітом, смілий і відважний. "Чого маю боятися" - думав зухвало. "Нащо ж міг би я їм придатися." Але тяжка кара стрінула

ДУБ

БЕРЕЗА

ЯСЕН

СОСНА

Його за ту зухвалість, бо в тій же хвилині сказав один із посіпаків: "Дивись, який знаменитий куц на вінець для Христа!" І посіпаки стояли глід. З терня його зробили вінець, котрий ранив чоло Христа, а з дерева його зробили рукоять до бича, котрим мали катувати Найсвятійше Тіло Спасителя.

=====

В ніч із Страстного Четверга на П'ятницю всі дерева в лісі по нішній день нічим шумом, тихим зітханням і сльозами виявляють свій біль із-за страшних мук та смерті Ісуса Христа. А глід всю ніч людським голосом плаче і голосить.

+ +
+

Калинові Ягідки ч.1/3/, 1953

Б У З Ь К И

Бузько, Бузьок, лелека або черногуз, як то їх часто називають, це незвичайно статочна, повна поваги птиця. Має довгі червоні ноги, білочорний "жупан" і довгий червоний дзьоб.

Кожний газда на Україні радо вітає бузьків, коли вони загніздяться в нього на хаті. І не один добре намучиться, двигаючи на стріху старе колесо з воза, щоби тільки бузькові було вигідніше будувати гніздо. А не дай Боже кривду зробити бузькові! - "Вогонь принесе, стріха спалахне і біда буде!" - так вірили наші селяни.

Надокучить бузькові в гнізді - злітає на подвір'я і ходить поважно поміж курми й гусьми. До індика не зближається, мовляв з дурними краще не починати.-

- "Кле, кле, кле" - задре дзьоб і клекоче.

Тішиться господиня. Вийде надвір, кине хліба, зерна... Поважним ходом зблизиться бузько, постукає дзьобом зерна, проковтне дещо хліба. При нагоді роздасть кілька штуханців зле вихованим півням, а потім знова повертає в гніздо.

Бузько, на зміну з бужчихою, висиджує яйця. Вільна від сидження птиця відлітає за село на річку порослу очеретом. Горе тоді жабам-небогам! Наловить їх бузько, наковтається досхоцу і в гніздо вертається і тепле місце займає.

Як прийдуть на світ молоді - що то вже за радість! Бузьки клекочуть безустанку. "Кле, кле, кле" - несеться по цілому селі. Нераз аж четверо бузенят в гнізді. Всіх їх важко вигодувати. Та одного дня останеться лиш двоє, бо інші випадають з тісного гнізда, скотяться по стрісі надолину.

Звичайно на одно село припадає один гурт бузьків - декілька родин. Коли молоді підростуть і родичам є щораз тяжче оборонити їх перед яструбами - наступає збірна оборона. Бузьки порозуміваються між собою клекотом, який далеко чути. В часі кормлення самець кружляє високо над гніздом, а самиця летить за поживою.

Оповідать селяни, що в часі пожару бузьки переносять молодих на безпечне місце. Коли ж селянин відбудує спалену хату - бузьки вертаються на старе місце знова.

Бузьки мають високорозвинений змисл напряду, добре відчувають небезпеку і перешкоди, добре ірієнтуються в терені і вміло розшукують підхожі їм місця /мокляки, річки, стави/. Кажуть люди, що бузько ніколи не стелить гнізда на хаті нечесного чоловіка.

Коли ж покінчаться жнива й холодна роса ранками іскриться, якась туга налягає селянинові на душу. Сумують тоді й бузьки. Можна бачити їх, як стоять непорушно на одній нозі, запхавши під крило довгий дзьоб. Аж одного ранку "на Спаса" /6.серпня/ стріхи пустіють і бузьки відлітають в теплі краї.

Бузьки є добре організовані. Перед відлетом у теплі краї збираються у великі громади над озерами чи багнами. Нераз і кілька тисяч їх збереться в тому самому місці. Їхній клекіт є дуже голосний. Здається, що "радіть" і "обговорюють" свою далеку дорогу. Посеред цієї громади легко можна замітити провідників, що немов раду радять, накази дають. Безпосередньо перед відлетом вбивають старих, хворих, нездібних до далекого лету. А потім відлітають трикутними ключами. Летять нераз і три тисячі миль в теплі краї, де зимою легко прожитися.- Весною вертаються назад, на ті самі стріхи, до тих самих сіл.

Калинові Ягідки, ч. 1/3/ 1953

С И Н І Н Е З А Б У Д Ь К И

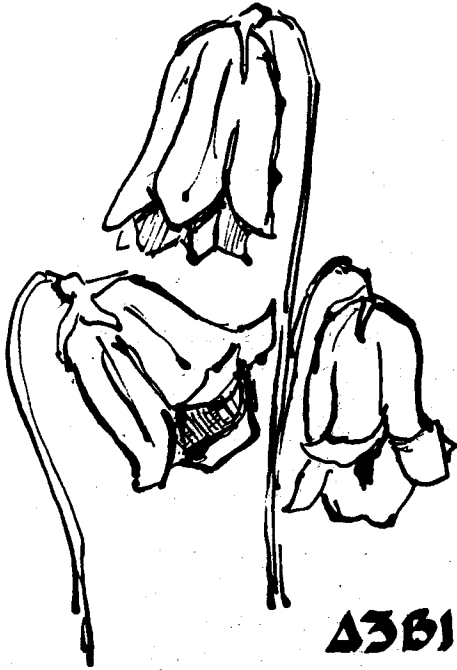
Жила раз маленька дівчинка, що дуже любила свою маму. За раз край городу біля її хати перепливала рвучка, гірська річка, що завжди манила дівчинку до себе. Її шум нісся аж до хати і нераз відганяв сон від змучених очей.

Раз вийшла дівчинка над беріг і стала гратися, кидаючи до води камінчики. При забаві непомітно присунулася ближче води. Нагло беріг обірвався і безрадна дівчинка впала у воду. Вода потягнула її в глибіню, хвилі замкнулися над нею і дівчинка не вернулася вже до своєї хати, а пішла в інший світ - до Бога.

Коли Бог побачив біля свого престола мале, перелякане дівчатко, прикликав своїх янголів і наказав їм забавляти дитину, щоб їй весело було. Янголи взяли дівчинку до свого гурта, розраджували її, як вміли. Цей на скрипці загравав, інший казку розповів, а той покликав пташку, щоб весело співала. Гарно жилось дівчинці у небеснім царстві. Так весело, так добре було їй там, що ні словечком не згадувала вона про давнє життя і скоро почала про нього забувати.

Одного дня на весні повідкривали янголи всі небесні вікна, щоб повітрушувати свої біленські перинки. Дівчинка виглянула через віконце на світ і побачила свою хату, город, річку, а на березі свою маму. Мама з похиленою головою ходила попри річку і ще дальше виглядала своєї доні.

Враз серденько дівчинки засумувало, затужило за найщирішою людиною в світі - матю. Довго дивилась дівчинка вниз, а сбози туги котилися по її личку і падали на землю. Ці сльози замінювалися в маленькі сині квіточки, яких ми так часто бачимо весною над

ДЗВІНОЧКИ

ФІЯЛКИ

ТУЛІПАНИ

ПІСНИЖКИ

берегами рік, потічків і ставків, - це не забудьки.

Коли ви, любі новачата, стрінете десь синю незабудьку, то пригадайте собі маленьку дівчинку, що у небі не забула своєї земної неньки.

" Д У Н А Й "

Вже смеркало, коли до хати ввійшов батько.

- Петре, - закликав голосно і випустив на долівку ніби сіреньке щеня.

- Що воно таке? - з цікавістю запитав Петро.

- Це воченя. Маму йому мабуть забили в лісі мисливці, й воно мало що з голоду не згинуло.

Звірятко підбравши під себе пухнастого хвостика метнулось під стіл. Петрусь, сівши на крісло, стежив за кожним його рухом.

Вовченя швидко звикло до нової хати, а особливо гарно бавилося з Петрусем, який доглядав його. Воно скоро піросло, набрало сили і бадьорости. Шерсть в нього була чорна і блискуча. На сонці видавалася аж синявою. Вовченя було звинне як річка, так що Петро і назвав його "Дунай".

Незабаром про Дуная знало все село. Багато дітвори приходило подивитися на нього. Петро прийшовши зі школи відразу біг до стодоли, де був прив'язаний Дунай, Вовченя лизало його по руках і лиці, скакало, бавилося і стежило його кожний рух. Навіть хатний пес Рябко заприятелював з Дунаєм і перекидався з ним на подвір'я, немов зі щеням.

За пів року Дунай підріс на дужого і меткого вовка. Бавлячись з Петром він намагався впертися передніми лабами йому об груди і лизнути в лице, обнюхати кишені, чи не приніс чого їсти. Проте хвостом ніколи не махав, як це роблять собаки.

Петро почав помічати, що чужі пси ніби боялися вовка, бо він часто вишкірював на них зуби. Згодом він також почав гарчати на інших домашніх звірів і птиць.

Ставши дорослим вовком, Дунай макудь відчув свою самотність і потребу вовчого товариства. Часто серед ночі, коли всі спали, Дунай жалібно заводив, ніби за ким плакав. Перелякані сісідські пси починали гавкати, і часто не замовкали аж до ранку.

Сусіди стали нарікати і оскаржувати вовка.

-Треба буде Дуная вбити, сказав якось увечері батько, - а то ще якого лиха накоїть.-

Але одного ранку Петро стривожено вбіг в хату і крикнув:

- Тату, Дуная немає, втік! -

І справді, немов відчуваючи небезпеку, вовк відірвався вночі і втік з клаптем ланцюга.

Хлопець тяжко сумував і нудьгував за Дунаєм. Тулив до себе сінник, на якому спав, і нишком, як ніхто не бачив, плакав за своїм приятелем.

Минула холодна зима і настала весна. Батько заложив добром віз і, враз із Петром, поїхав на торговицю. Попродавши товар, під вечір, вибралися додому. Батько розповідав синові свої вражіння з торговиці і з задоволенням поклепував гаманець з грішми.

На небо вийшли зорі. Легкий вітерець розносив весняні пахощі. - Петро з батьком переїздили якраз через ліс, як з гушавини

наскочили на них злодії. Батько вдарив коней батою, і віз рвонув швидко вперед. Та нараз коні захрипіли, підскочили на задні ноги і "затанцювали" на місці. Петро з переляку аж затрясся. — Злодії вже от, от доженуть, а коней з місця не можна зрушити. Раптом, зза кушів вибіг вовк. Зупинившись на хвилину, він вискочив на віз. В ту мить Петро помітив у нього нашійник і клопоть ланцюга.

— Дунай! — скрикнув, зрадивши,

Злодії не хотіли очам вірити. На возі сидів малий хлопець і обнімав дужого вовка. Огорнув їх великий страх і почали вони втікати, навіть не оглядаючись.

За кілька хвилин батько, Петро і Дунай їхали в сторону села. Вовк по давньому лизав в хлопця руки і обнюхував йому кишені.

— Певно голодний — сказав Петро і подав Дунаєві кусок хліба.

Та коли блиснули вогники сільських хат і почулось гавкання собак, вовк заворушив вухами і зіскочив з воза. Петро зліз і собі за ним, взяв за нашійник і попробував повести вовка вперед. Однак вовк не рухався з місця. — Петро обійняв його за ший, притулився щоким до його морди, а сльози поплили по лиці. Він зрозумів бажання свого приятеля, відчепив з ший ланцюг, ще раз обійняв вірну звірину і скочив знову на віз.

Вовк стояв на місці, дивлячись хлопцеві вслід. Здалека вже побачив Петро двоє блискучих очей і видалось йому, що вовк махає хвостом.

Аж тепер Петро зрозумів значіння слів: дружба і воля.

Д А Р У Н О К   Д А Н И Л К А

Малий Данилко пильно числив свої заощаджені гроші.

— Два центи з мого банку, один від мами, за якого не купив цукерка, один від тата, за це, що поміг йому авто помити, а один знайшов на вулиці в дорозі до школи. — Всіх разом п'ять.

Данилко зажурився.

— Що можна купити мамі за п'ять центів?

Стиснув свої ошадності в кулачок і подався на вулицю. Сумно заглядав у виставові вікна крамниці і тихо шепотів:

— Що можна купити за п'ять центів?

— Куди ти поспішаєш, — перебив його думки знайомий голос сусідки, пані Васьків.

— Добрий день, — сказав чемно хлопець.

— Я шукаю за дарунком для мами, бо Свято Матері вже за два дні.

— І не можеш рішитися, що їй купити? — ніжно запитала знайома.

Данилко помахав головою. — Я мабуть взагалі їй нічого не куплю, бо в мене лиш 5 центів.

Пані Васьків погладила хлопця по головці й запросила зайти до хати.

— Холи зі мною. Сядемо у вігідне крісло і разом подумаємо як розв'язати твою проблему.

Привітність і гостинність пані Васьків ніяк не розвеселили хлопчину.

- Який може бути дарунок за п'ять центів? - думав він далше.

Пані Васьків мило усміхнулася і сказала:

- П'ять центів якраз тобі вистарчить. - Сядь ось тут біля стола, переглянь цей журнал і вибери в ньому ці речі, які б ти дуже хотів подарувати своїй мамі.

В Данилка заблистіли очі. Один образок був кращий за другий.

- Ох, як дуже б мама ними тішилася, - подумав.

- А тепер, - відізналася пані Васьків, - витни з журналу образки тих речей, які б ти хотів принести в дарунок мамі.

Данилко взявся до праці. Його маленькі руки зручно витинали найкращі малюнки з журналу: золотий ручний годинник, навушниця, коралі й навіть гарне м'яке крісло, яке надавало б ся тільки для мами.

- Але ж чи зможу я закупити всі ці речі за п'ять центів? - запитав з непевністю.

- Чи ти вже вмієш писати? - перебила йому пані Васьків.

- Я ходжу до третьої класу і пишу вже двома мовами, - з гордістю відповів Данилко.

Пані Васьків вручила хлопцеві олівець, кредки і кольоровий папір. Разом взялись вони до праці. За годину все було готове і Данилко, подякувавши пані Васьків, пішов додому.

Слідуючого дня Данилко прокинувся дуже рано. З нетерпеливістю він одікував листоноші, раз-враз виглядаючи за ним у вікно.

- На кого ти чекаєш, - запитала з цікавістю мама.

- На почтаря, - спокійно відповів Данилко.

Мама лиш легко усміхнулася, але Данилко не завважив того.

Вкінці побачив знайому постать. Скоренько вибіг надвір, і, заки почтар всів вложити листи до скриньки, Данилко мав їх в руках. Між реклями, газетами та листами побачив він знайому білу коверту з маминим ім'ям.

- Цікаво хто прислав мені цього листа, - зі здивованням запитала мама.

Вона відкрила довгу, білу коверту, в якій на синьому папері були наліплені рисунки ручного годинника, навушниць, коралів і м'якого крісла. На самій долинці картки була китиця червоних рож. Над цвітами діточим письмом було написано:

- Найдорожча Мамо!

Всі ці речі хотів я подарувати Тобі у Твій День. Та замість них я дарую Тобі свою любов, пошану і слухняність.

Твій син Данилко.

Мама ніжно поцілувала сина і пригорнула до себе. З її рук вилетіла велика біла коверта, на якій виднів п'ять-центовий значок.

+++++

++++

Н Е Б Е З П Е Ч Н И Й

Ж А Р Т

—"Ти знов говориш неправду, Петре!"— з огірченням говорив Том Стюарт своєму синові.

—"Я не брешу, я на правду був у школі"— спокійно і переконливо твердив хлопець, дивлячись просто у вічі батькові.

—"Я не розумію, як ти можеш брехати з таким спокоєм, якби це само собою розумілося! Пів години тому я приїхав з міста, де я платив у школі оплату за тебе. Учителька мене питала, що це тобі знову сталося, що ти й сьогодні не прийшов до школи. Отже сьогодні ти не вперше ходив поза школу!"

Аж тепер спустив Петро очі й трохи засоромився. Не мав ніякого оправдання для себе.

"Десь колись піти поза школу — це не такий страшний гріх"— казав батько. "Я теж не раз таке робив. Але гірше є, що ти привикаєш до брехні, шукаєш у ній порятунку в клопоті! Пам"ятай, Петре, що правда скорше — чи пізніше — завжди вийде на верх. Так, як сьогодні. За кару не поїдеш на прохід, а підеш напоїти коней!"

Петро ще більше спустив голову: це було гірше чим позаушник.

++++

Петро скінчив школу. Зі свідомством у торбі він весело скочив на коня, що останній рік щодня чекав на нього перед школою.

Петро любив природу і простір, тому не їхав просто додому, але, як він це дуже часто робив, завернув у сторону гір і лісів, де він так радо грався в індіанців, чи мисливців. Тепер по закінченні школи він на хвилину задумався над своїм майбутнім. Чи має бути він фермером, як батько? Чи піти кудись у світ? Чи до близького бо-дай містечка? Як це було б гарно бути там шерифом, приказувати другим...

Мов маленька хмарка перелетіла поперез його голову думка: Що сказав би на те батько? Він тепер так часто йому докоряв за гово-рення неправди! А воно так приємно — і весело! Петро нагадав собі, як минулих вакацій вивів у поле шерифа і його поліційну стежу! Він ще й тепер сміявся, коли нагадав собі, як шериф зі стежею летіли до ферми його батька, — бо він, Петро, одурив їх, що на ферму напали розбійники! Правда тоді вже не обійшлося без позаушників /Петро ще й тепер почувався в потилицю!/, але ж бо й було воно весело!

Завернув коня і вертався донім. Нараз прудко затримався. З лівого боку ферми побачив групу їздців. Це не був шериф зі своєю стежею... "Хто це, так швидко летить до його ферми?"— Якась дивна тривога схопила його за серце.

Розв'язка прийшла швидше, чим він сподівався: Білі хмарки диму появилися над головами їздців і за хвилину він почув вистріли крисів.

Петро скам"янів. Не було сумніву, що це був напад розбійників. "Поміч, треба прикликати поміч" — блиснула думка в Петровій голові. Він нагально обернув коня, стиснув острогами і полетів, як вихор.

"Шерифе, швидко, поміч! Розбійники напали на нашу фарму!" - задиханий кричав Петро вже на порозі уряду.

Шериф усміхнувся, спокійно і майже весело сказав:

" Ми це вже знаємо, хлопче!" Але потім гнівливо додав:

"Батько повинен тобі ці жарти вже раз вибити з голови! А що, якби так на правду сталося якесь нещастя? Що тоді буде з твоїм батьком, ріднею, фармою? Що?"

"Шерифе, присягаюсь, що кажу правду!" - зі сльозами в очах і майже на колінах просив Петро.

"Минулого року ти так само присягався. Я вже це знаю! Але, якби я тебе не знав, присягнув би, що це правда. Ти вмійш добре грати комедію!"

Петро затиснув зуби, щоб у голос не розплакатися. Тепер не міг він вже числити на нічию поміч: Всі його мали за звичайного брехуна, який не вмів сказати слова правди...

Тяжко було йому на серці, коли пізно вже вертався додому. Йшов поволі, з острахом, непевний, що побачать його очі. Але фарма стояла ціла й неушкоджена. На подвір'ї була звичайна метушня, гамір. Всі голосно оповідали собі про ранішню пригоду. Ніхто не потерпів, бо напад відбито. Петро навіть не заперімітив, що на будинках не видно слідів куль. Він ламав собі даремно голову, як це сталося, що магазинок його кольта був порожній?

Двадцять років - це довгий час, за двадцять років неодноразово зміниться.

"Петре, сьогодні, коли я передаю тобі мою фарму, мушу тобі щось сказати. Чи пам'ятаєш ти напад на нас перед двадцятьма роками? Тоді, як ти закінчив саме школу?"

Петро пам'ятав. Він неспокійно вертівся в кріслі і трохи почервонів на згадку того дня.

" Це була тоді тільки гра, Петре. Я попросив наших сусідів - і думаю, вони добре відіграли її!"

Петро забув замкнути уста зі здивування. Аж за хвилину він міг видобути зі себе слово:

" А шериф знав про те також?" - Батько притакнув.

" Гра мала великий успіх: від тієї днини ти цілковито змінився!"

Петро з полегкістю усміхнувся. " Я тоді пізнав, що це значить, втратити довіру у людей! Багато років треба було, щоб його наново здобути!..."

"Тоді ти вперше в житті терпів за правду. І це допомогло!" - закінчив старий батько.

=====

=====

Сірий Орел Орест.

КАЗКА ПРО ЖАР - ПТИЦЮ.

Давним-давно в Україні стояв замок. Аж під хмари сягали його високі башти. Був він оточений з усіх боків сильним час-токолом зі смолених дубових палів. Перед частоколом був глибокий рів, якого ще ніколи не зміг перейти жоден ворог. Єдиний вхід до замку вів зводженим мостом, що його день і ніч вартували дванадцять лицарів у срібних панцирах. Коли сонце вполудне стояло найвище на небі, то його промені відбивалися від блискучих щитів замкової сторожі, й було їх видно в цілій волості. Тоді люди знали, що прийшла обідати.

В тому замку жив старий і розумний князь. Під його володінням панував скрізь добробут і щастя. Держава була така сильна, що ніхто з ворогів не важився на неї нападати. Не було війн і всі люди мали подостатком усякого добра. То ж усі прославляли князя за його розум і любов до своїх підданих.

У князя був син, що називався Іван. Був він найкращим лицарем у цілій країні. Ніхто інший не вмів так справно їздити верхи, так цільно стріляти з лука, ані так вміло орудувати списом, як це вмів Іван-князенко.

Одного разу поїхав Іван-князенко на лови. Їхав він лісом цілий день, аж прийшла ніч. Почав Іван Князенко шукати місця, де міг би заночувати. А ліс густий і кінця йому не видно. Іде він так, іде, аж нараз: глип! Непов жевріє щось під кущем. Думає спочатку, що це ватра горить, але було це якесь таке дивне світло, що ще з роду такого не бачив. Зіскочив Іван Князенко з коня, підкрався ближче і побачив під кущем велику птицю, що там спала. Кожне її перце світилося, немов жевріючий вуглик. Не довго думав Іван Князенко, а кинувся на цю дивну птицю і зловив її своїми дужими руками. Почала птиця пручатися, вириватися Іванові Князенкові з рук, та де там! Одна рука, мов залізний обруч, стискає крила, а друга держить цупко ноги. Побачила птиця, що не вирветься і каже:

-Хто ж ти такий, юначе, що потрапив зловити мене, Жар-Птицю?

-Я - Іван Князенко - відповідає лицар.

-Пусти мене на волю, Іване Князенку! І так не матимеш жодної користі з мене, бо моє м'ясо не надасться до їди. А коли пустиш мене, то я зате дам тобі чарівне перо, що охоронить тебе від усякого лиха.

Подумав Іван Князенко, подумав, та й пустив Жар-Птицю. А вона тоді вискубнула прекрасне перо зі свого хвоста, дала Іванові Князенкові й каже:

- Коли лише грозитиме тобі якесь лихо, вийми це перо, а воно збереже тебе від нещастя.

Сховав Іван Князенко перо за пазуху, подякував Жар-Птиці й поїхав далі лісом. Їхав він, їхав, аж виїхав на велику галявину. Пустив Іван Князенко коня пастися, а сам положився спочивати на м'яку травичку.

Ще добре не заплющив очей Іван Князенко, коли чує: немов співає хтось. Дивиться Іван Князенко, а на противному боці галявини тринадцять гарних дівчат танцюють у сяйві місяця. Кожна зо-

дягнена в білу сукню, а на голові в кожній золотий діядем. Усі вони там виводили легенький танок, кидаючи одна до одної золотими яблуками.

Підійшов Іван Князенко ближче, а дівчата, побачивши його, почали тікати в ліс. Чувствився Іван Князенко навздогін, аж спинили його дівчата окликом:

- Не йди за нами, лицарю! Тут починається царство лихого чарівника Касчея, Він перемилює усіх подорожніх в кам'яні статуї! То ж бережись!

Іван Князенко подумав собі: - Коли дійсно є тут такий лихий чарівник, що перемилює людей в кам'яні статуї, то мені якраз треба з ним порухуватися!

Осідлав він свого коня й поїхав у напрямі, де зникли дівчата. Не проїхав він і пів верстви, аж дивиться: серед лісу стоїть замок. Двері до нього широко відкриті. Зайшов Іван Князенко всередину, а там скрізь стоять статуї: юнаків молодих, лицарів, дівчат і навіть дітей. Ще не встиг він добре розглянутися, аж тут чує голос:

- Хто ти такий, юначе, що посмів зайти в моє царство?

- Я - Іван Князенко!

- От і добре! Багато лицарів тут уже бувало, але князенка ще не було! Буде з тебе прекрасна статуя!

- Не боюсь я тебе, Касчею! Виходи і ставай на двобій зі мною!

Тільки замахнувся чарівник рукою, щоби перемилювати Івана Князенка в статую, як Іван Князенко витягнув ізза пазухи чарівне перо. Зблід чарівник, закрив очі рукою і швидко втік на долину, у льох. В той мент зашуміли дужі крила за Іваном Князенком. Це прилетіла Жар-Птиця. Сіла вона перед Іваном Князенком і сказала:

- Вся сила чарівника Касчея походить від чарівного яйця, що його він зберігає в своїх теремах. Коли зможеш це яйце розбити, то визволиш усіх тих бідних людей, що їх Касчей закляв у статуї.

Як почув це Іван Князенко, то зараз же подався до замкових теремів. У найдальшій кімнаті на рожевій оксамитній подушці лежало золоте яйце. Його берегло шість зміїв. Зі сичанням кинулися вони на Івана Князенка. Але Іван Князенко вихопив свій гартований меч і повідрубав одні за одною зміїні голови. А тоді своїм гострим списом проколов золоте яйце. В той мент, глибоко в льоху, чарівник Касчей упав мертвий. І в цілому замку ожили всі статуї й визволені кинулися до Івана Князенка, дякуючи йому за звільнення від чарів Касчея. А Жар-Птиця каже:

В нагороду за твоє хоробре діло можеш вибрати собі найкращу з дівчат за жінку.

Іван Князенко вибрав найкращу - Рославу. Відгуляли вони весілля та й поїхали додому до старого князя, Іванового батька.

§§§§§§§§§§

ЧОМУ ПИШУТЬ ПИСАНКИ.

По хаті розходився ніжний запах свіжого печива. Це мама пече паски і бабки на Великдень. Таня і Михась лиш слинку поликають, бо не посвяченого не можна їсти, а до свят ще два дні.

-Бабусю, коли будемо красити крашанки - питає Таня.

-Завтра, дитинко. Сьогодні треба мамі в кухні помагати.-

Діти незадоволено здвигують плечима. Їм дуже хочеться вже сьогодні братися до діла.

-Але завтра буде запізно, - додає Михась.

-А чи знаєте чому ми красимо яєчка на Великдень?

-Певно, що знаємо, відповідає Таня, - щоб відрізнити свято від будного дня. Білі яєчка ми маємо кожного дня, а кольорові тільки на Великдень !-

-Ні, Таню, до цього є ще інша причина. І, якщо ти так дуже хочеш вже сьогодні красити крашанки, то ти повинна знати, що цей звичай сягає ще доісторичних часів.-

-Що це значить, доісторичних часів,- допитує Михась.

-Це значить, що звичай писання писанок був поширений ще в тих далеких часах коли на Україну ще не дійшло Християнство.

Діти присілися ближче бабусі, готові слухати кожного її слова.

-Згідно з народним віруванням, яйце має велику силу. Воно може усунути нечистоту, хворобу і нещастя. Однак яйця мають силу помагати не тільки живим, але теж душам померлих і вести їх в посмертній мандрівці у країну щастя. Тому то в нас на Україні виносили писанки на могили померлих.- Але, щоб скріпити цю силу яєць, люди закрашу ють їх фарбою, або покривають рисунками.

-Я не розумію, відіззався Михась, як можуть рисунки додати яєчкові сили.

Бабуся усміхнулася і промовила:

-Кожний нарід шанує, любить, а то і почитає різних звірят. Ви діти любите свого песика, бо він ваш приятель і ваш оборонець. В цей сам спосіб люди ще вперед християнських часів поважали деяких звірят за їхню силу, інших за їхню спритність, а ще інших за це, що допомагали їм в праці. Щоб силу яйця збільшити, покривали їх люди рисунками звірят, птахів чи цвіточків, які приносили їм найбільшу користь. І тоді їм здавалось, що враз з яєчком, ці рисовані постаті будуть вірно їм служити.

-Але, якщо ці люди були погани і не вірили в Христа, то чому вони писали писанки на Великдень? - запитала Таня.

-Прикрашення чи барвлення яєць припадало якраз на весну, на той таємничий час, коли вся природа будилася з довгого сну до нового життя. Зроблені тоді писанки чи крашанки задержували свою силу аж на рік, до другого весняного свята. А тому, що Христове Воскресення припадає саме на весну, люди задержали цей давний звичай і продовжують його ще й тепер.

-Я дуже вже хочу красити яєчка, з нетерпеливістю перебила Таня.

-А я на своїй писанці намалюю нашого Бровка, додає Михась,- і ця писанка буде мене охороняти від того нечемного Джімі, що то завжди біжку зачинає.

БУЗЬКО.

Як Господь Бог створив світ то прикликав усі звіряти до себе й наказав їм, щоб Йому служили.

До бузька сказав:

- Дав я тобі сильні крила, могутній лет. Візьми оцеї мішок і занеси його повітрям ген-ген через гори, ліси й моря аж до великої пропасти, яку на кінці побачиш. Там кинеш цей мішок і назад до мене вернешся. А ще тобі наказую: хоч як тебе кортіло б цей мішок розв'язати, не роби цього. Пам'ятай, не роби, бо з цього вийшло б велике нещастя для світу!

Вхопив бузько мішок сильним дзьобом, знявся високо під хмари й летить. Перелетів одне, друге море, - одні, другі, треті гори, минув ліси й полонини, а тієї пропасти як не видно, так не видно.

Втомився бідолашний бузько, хоч, правда, мішок йому ні трохи не заважив, бо був наче перце легкий, а то з Господнього наказу. Тільки страшна цікавість мучила його: пощо він цей мішок несе й пощо має його в пропасть кинути?

От він собі міркує:

- Спускаюся на землю й відпочину трохи.

Так і зробив. Поклав мішок на землю, а ноги на ногу переступає, відпочиває, та раз-у-раз вкоса на мішок поглядає.

- Що таке може там бути?

Видно, щось живе, бо мішок ворухиться, трясеться, корчиться, на всі боки. Ей, якби так зробити хоч малесеньку дірочку та й заглянути до середини!

- Не можна, Господній наказ не дозволяє!

Ухопив бузько мішок і злетів у лор. Але, видно, не відпочав ще доволі, бо мішок видався йому, тяжкий та й цікавість щораз більше дошкрябувала.

- Заглянути, чи не заглянути? - міркує.

Був наказ не розв'язувати мішка, та не було заборони, щоб дірки не зробити. Адже в цьому не буде нічого злого. Так щось йому до вуха шепче.

- Поглянь, поглянь!

І не видержав бузько. Спустився на землю і дзьобом підважив вузол шнурка.

Лише це вчинив, шнурок відскочив, а з мішка почали сипатися змії, вужі, жаби, ящірки і всяка погань, що повзає по землі.

Добулося все те з мішка та й стало втікати на всі боки. Бузьчище гонить за ним; хапає одно, хапає друге, до міха кидає, але гаддя виковзується йому з дзьоба; що зловить одне, то друге вже втекло.

І так розповзлася погань на чотири сторони світу, поховалася по норах, під камінням, у скельних щілинах.

Страх перед Господнім гнівом, перший страх у житті, налав бідного бузька. Стоїть він на своїх довгих ногах, мов у землю вкопаний. Аж ось чує він голос:

- Як сповнив ти мій наказ?

Почервонів зі сорому бузько, довгий дзьоб і високі ноги стали, як кров, червоні.

Та по хвилі очунав трохи та й став виправдуватися: то мішок був надто тяжкий, то гаддя вертілося, і це, і те, а один викрут більше брехливий від другого.

БУЗЬКО

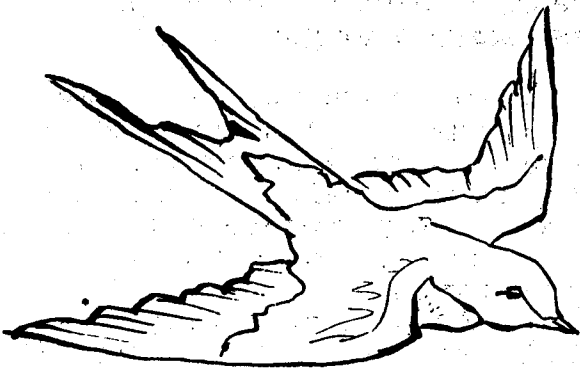
ДЯТЕЛЬ

СОЙКА

ЖАЙВОРОНОК

ЛАСТІВКА

Слухав його Господь спокійно, а потім промовив:

- Не сповнив ти мого наказу, та ще крім цього, виправдуєшся, збрехав. За злим вчинком наступає кара. Отже літай і шукай до кінця світу того гаддя, яке ти розпустив по світі. Воно буде твоєю поживою. А що ти голосу, який я тобі дав, ужив на викрути й неправду, тому відбираю тобі голос. І по всі часи будеш ти на собі носити тавро сорому.

Народна легенда.

Д Я Т Е Л.

Дуже тяжко перерахувати які користи приносять людині різні пташки, що поїдають комах. На полях найбільше їх нищать ворони, круки та гайворони. На полях, в садках та городах велику користь приносять шпаки, жовта івга, навіть горобці, особливо весною і літом, коли мають малих діточок. Коло хати нашими помішниками є ластівки, серпокрильці та щурики. В лісах поїдає волохатих та інших гусенець зозуля. Особливу прислугу виконує дятел.

Дятел дуже цікава птаха. Є їх дуже багато в наших лісах, як дятел звичайний, білоспинний, малий, червоноголовий та інші.

Всі дятли мають довгий, клинуватий дзьоб. Дятли зручно лазять по деревах і вишуковують собі, вибиваючи з-під кори хробаків та інших комах.

Як лише дятел зачує жука, або його личинку, що точить дерево, починає зразу добати кору, всуває під неї свій довгий і гнучкий язик і витягає жука з під кори. Деякі дятли можуть язиком проколоти комаху і насадити її як на шпильку.

Всі дятли приносять велику користь деревам і лісовій господарці. Дятлів називають лікарями дерев, бо лише вони можуть добувати й нищити комах, яких інші птахи не можуть бачити.

Про дятлів счоронилося у нашому народі чимало вірувань, ще з давніх часів. Так наприклад оповідають люди що дятли колись були людьми, але Бог наказав їм бути птахами і постійно воювати з комахами. Кажуть люди, що коли прислухатися до того що робиться в гнізді дятла, то почуєте як дятел стогне, що у нього болить голова від вічного стукання. Звуки від ударів дятла відмінюються залежно від сили удару такори. Ці різні звуки в давні часи пояснювали наче стогнання дятла.

Про дятла згадано в найдавніших українських літописах і вірували що дятли віщують смерть. У Галичині й на Східній Україні люди й тепер вірять, що як дятел стукає в стіни хати то має вистукати смерть.

Звичайно - це не є правдою. Дятли є всі дуже цікаві, дуже гарні птахи, приносять користь і заслуговують на пошану й охорону.

Вуйко Квак з Клівленду.

Р И С Ь.

Ромчик і Вовчик були великі приятелі. Ромчик був в школі, а Вовчик сидів надворі і ждав терпеливо на Ромчика. Вовчик любив бігати по лісі і ловити зайчиків. Великого зайчика важко було зловити, а малого Ромчик все відбирав і пускав в ліс. Ромчик звичайно приходив зі школи, їв обід, писав задачу, вивчав завдану лекцію, і якщо ще мав доволі часу, йшов з Вовчиком на прохід до лісу. Ромчик жив в малому містечку у підніжжі українських гір Карпат. Зараз за містечком плила гірська ріка, відтак було поле, а далеко за полем був ліс. До того лісу у вільних хвиликах забігав Ромчик і Вовчик.

Вовчик був дуже розумний пес. Він знав що не можна кусати котика вдома, не можна ловити курей та качок, не можна кусати інших дітей, а також знав що в лісі не можна ані гавкати, ані хвостом об землю бити. Ромчик любив присісти в лісі під кушем і приглядатися як живуть дикі звірі. Вовчик мусів сидіти коло нього і спокійно глядіти на зайчика чи лиса. Часом в неділю Ромчик мандрував по лісі. Він йшов чи то дорогою, чи лісом в одному напрямку і відтак вертався або прямо назад, або наперек за сонцем. Такі мандрівки Вовчик дуже любив. Тоді він міг бігати по лісі.

Одної неділі Ромчик рішив піти в незнані околиці лісу. Зразу він ішов дорогою, відтак завернув в ліс і йшов понад потік. Коли вже зайшов досить далеко, перейшов впоперек лісу до другого потічка, та пішов потічком в долину. Вовчик змучився і йшов спокійно за Ромчиком. Потічок плів через багато полян. На краю кожної поляни Ромчик приставав щоби не настрашити оленів. Але оленів не було. На одній поляні щось швидко перебігло, може заяць, а може лис. Вовки та ведмеді тут не жили. Вони жили далеко в горах, куди люди не ходили. Ромчик став більше обережний. На краю слідувочої поляни затримався і присів на повалене бурею дерево. Раптом Вовчик підніс голову до гори і почав нюхати. Ромчик взяв його за нашийник і поглянув на другу сторону поляни. По другій стороні поляни на повалених бурею деревах бавилися малі звірятка. Ромко очам своїм не вірив, це були рисі. Вовчик нетерпеливився, а Ромчик цікаво приглядався як лісові коти бавилися. Вони були жовтаві і мали коротенькі хвостики. Вони муркотали і м'явкали. Раптом сталося щось страшне. Неначе стріла вискочила з кущів лисиця і кинулася на розбавлених рисенят. Вони почали боронитися по котячому звичаю, але вони були замалі, і лисиця вхопила одно в зуби і почала бігти поляною в напрямку Ромчика. Ромчик пустив Вовчика і тихо сказав йому, злови лисицю. Вовчик як тільки почув що Ромчик його пустив, скочив до лисиці, лисиця обернулася і почала бігти в ліс. Вовчик почав голосно гавкати. Лисиця оглянулася, пустила рисеня, яке голосно м'явкало і зникла в кущах. Вовчик взяв рисеня в зуби і приніс до Ромчика. Рисеня було закровоане, бо пробувало вириватися із зубів лисиці, а лисиця сильно його тримала. Воно так було перестрашене що навіть не втікало, тільки присіло, голосно муркотіло і показувало зуби. Ромчик не знав що робити, чи лишити тут рисеня чи пошукати за рисячою хатою, чи забрати додому. Йому було тяжко нести рисеня, бо воно дуже пручалося і хотіло кусати. Разом із Вовчиком, Ромчик перешукав довкруги поляну, але ніде не було ані нори в землі, ані печери, ані жадного місця що могло б бути хатою рисів. Ромчик боявся йти далеко від поляни щоби не заблудити. Відтак вернувся до потоку і рішив забрати рисеня зі собою. Коли вилічиться із ран, та підросте, він принесе його тут на поляну до мами.

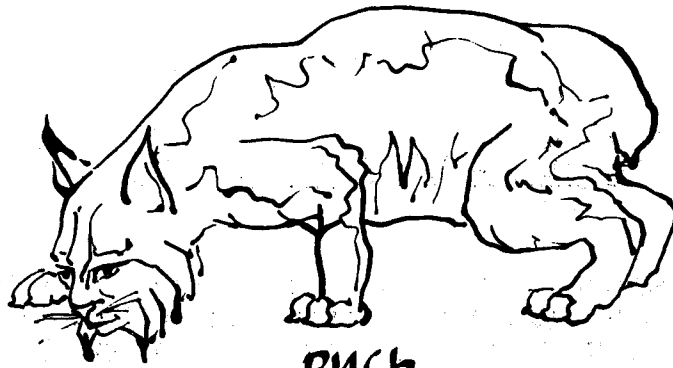
Сонце вже було зайшло, коли Ромчик вийшов з ліса. Він був над потоком, далеко за полями видніло містечко. Вовчик побіг перший, а Ромчик за ним. Рисеня плакало – м'явкало, певно його боліли рани від зубів лисиці. Ромчик вбіг до хати і відразу підбіг до тата.

– Я приніс покалічене рисеня, прошу подивитися чи воно буде жити. – Тато здивувався де його Ромчик знайшов, але рисеня оглянув, казав посмарувати рани цєю мастю, котрою смарували зранену лабу Вовчика, відтак Ромчик напоїв рисеня молоком, завинув у Вовчиків коцик і положив в сінях до пачки. Рисеня ще трохи м'явкало, а відтак заснуло. Мама була трохи незадоволена, бо зараз мусіла прати Ромчикову сорочку і спортову блюзку.

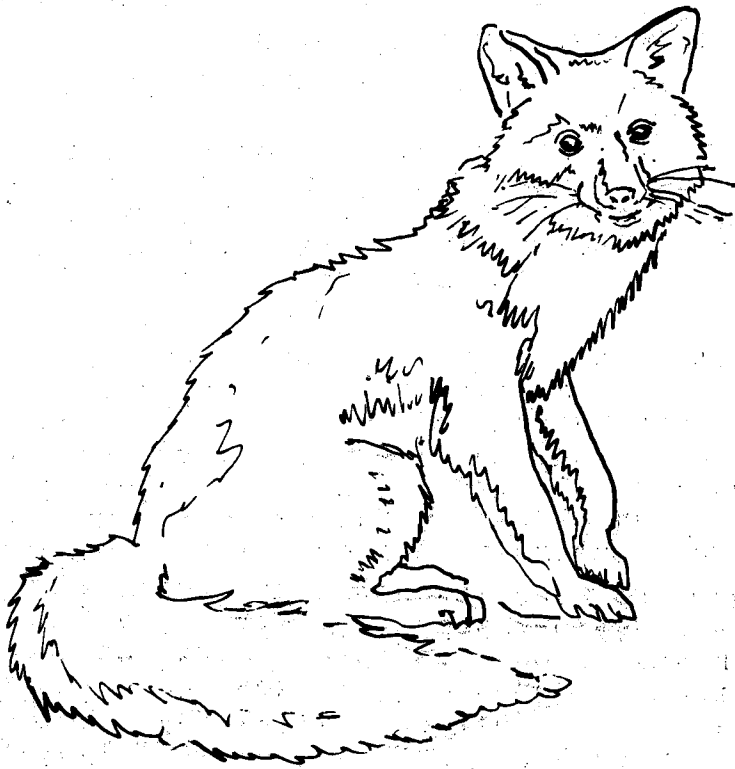
І так маленький рись почав жити в Ромчика. Він був дуже дикий, всіх хотів драпати та кусати, молоко скоро навчився пити, але не їв ніколи коли був Вовчик. Вовчика дуже боявся, все від нього втікав, показував зуби та муркотів. Рани поволи загоїлися і Ромчик почав думати що йому з ним робити. Рись був малий, може мав один місяць, ще нічого не вмів їсти, отже не можна було його пускати самого в лісі. Ромчик рішив віднайти поляну і таки занести рися.

Ромчик почав шукати рисевої поляни, але чомусь ніяк не міг знайти. Тим часом рись підростав і починав все їсти, що тільки дали, найліпше любив м'ясо. Ромчик тримав рися в пачці в сінях і тільки раз на день пускав побігати по кімнаті. Він не дозволяв нікому гладити рися, бо рися освоїти важко, а Ромчик хотів його назад занести до лісу. Рись привик до Вовчика і на другий місяць вже бавився з ним в хаті. Коли хтось приходив до кімнати, то рись втікав або до своєї пачки або до Ромчика. Одного дня Ромчик взяв рися на двір. Рись зразу боявся, а відтак ходив по саді і все нюхав та розглядався. Коли десь далеко загавкали пси, він швидко вискочив на дерево.

Одного дня Ромчик рішив взяти рися на лови до лісу. Це був червень і в лісі було багато малих зайчиків. Вовчик нерозумно на них полював. На краю ліса Ромчик пустив рися на землю, раптом Вовчик скочив і за хвилину приніс в зубах зайченятко, рись побачив що щось рухається і почав закрадатися до Вовчика. Ромчик відчинив Вовчкови зуби і зайченя впало на землю. В цій хвилині рись скочив, вхопив зайченя, побіг за корчик і почав їсти зайченя, при чому голосно муркотав щоб до нього ніхто не підходив. Ромко побачив, що рись залишився рисем і що його треба таки занести на поляну. Тато казав що рись багато їсть і тримати рися в хаті буде трохи коштувати. Від того дня Ромчик брав рися зі собою коли йшов шукати поляни. Він перейшов попри обидва потоки, але поляни ніяк не міг пізнати. Одного дня він вертався додому і затримався на краю одної поляни щоби відпочити. Вовчик сів на землю і Ромчик взяв його за нашійник. Раптом в кушах коло них щось запищало, відтак замявкало і Ромчик побачив як з високого дерева злазили два рисі. Ромчик мало не крикнув з радості. Це була та сама поляна, тільки він прийшов з іншої сторони. Він тихенько обернувся, показав рисеві рисів і пустив його. Несміло рись пішов поляною до дерева. Малі злізли з дерева і почали нюхати одне одного, за хвилину всі три полізли на сусіднє дерево. Ромко усміхнувся, рись знайшов своїх і тримаючи Вовчика за нашійник щоби не сполошити рисів тихенько пішов додому.

РИСЬ

ЛИС

БУРУНДУК

БОБР

ВОВК

КОЗАКИ - ПЕРШІ " ЧОРНОМОРЦІ."

Завжди, коли читаємо історичні оповідання а навіть історію України, і приходимо до тої частини де описують козацькі морські походи на турків чи татарів, автор тільки легко заторкує цю важну ділянку. Але нам цікаво, точніше дізнатися, як козаки здобували міста, як визволяли бранців, або яким способом козаки нападали на турецьку галеру. Тому найперше треба запізнатися з будовою козацького човна або чайки. Назва чайка, мабуть турецького походження, уживалася рідше.

Човен був довгий коло 20 м., широкий 3-4 м., глибокий 2 1/2 м. Основою човна був пень верби або липи, коло 15 м. довгий. На ньому набивали борти /боки/ з дощок, довгих на 3,2 до 3,8 м., одну на одну аж човен дійшов до наміченої довжини і ширини. По зверхній стороні човна прив'язували довкола в'язанки очерету. В'язки були грубі, як бочівка, прив'язані міцно липовими або черешневими вужівками, щільно притикали до себе. Човен мав дві керми, по обох кінцях так, що легко було плисти в кожную сторону.

Як порушної сили козаки вживали весел і вітрил. При чайці було 10 - 15 весел по обидвох боках. Щогла була рухома та що в потребі можна було її покласти на дно човна. Тягар чайки був значний. Коло порогів перетягало її волоком 200 до 300 людей. Але швидкість руху була дуже значна, бо запорожці перебували шлях від гирла Дніпра до Малої Азії за 36 - 40 годин, тобто на годину перепливали 13 - 15 км. На чайці містилося 50 - 70 козаків та від 4 до 6 фальконетів /легкі, малі гармати/.

Коли козаки рішили йти походом на море, висилали на Запоріжжя речі потрібні для війни й походу і для будови кораблів. Потім ішли в степи, 5 або 6 тисяч, самі вибрані козаки, добре озброєні, приходили на Запоріжжя і будували чайки. Шістдесят їх бралася до будови одної чайки, кінчаючи будову більш-менш за два тижні. За той час виготовили 80-100 чайок, а в кожную сідав 50-70 людей, кожний з двома рушницями і шаблею та потрібні припаси харчів. Козаки вбрані в сорочки, штани /другі на переміну/, лихенькі свитки і шапки. Кожний мав 6 фунтів пороху й олова доволі, крім того кулі до гармат.

Так зібравшись, їхали вони доли Дніпром. Отаман мав свій значок на щоглі і плів звичайно попереду. Човни їхали так тісно, що сливе один одного торкався. Турки звичайно знали про похід і тримали кілька галер в гирлі Дніпра, щоб не дати їм виплисти на море. Але козаки перехитрювали їх і виходили в темну ніч, перед новим місяцем, ховаючися в очеретах, що ростуть на Дніпрі. Галери не важилися заходити туди, бо там прийшов би їм кінець. Тому вдоволялися тим, що чекали їх у прохіді. Тоді йшов алярм по всіх країнах, аж до Константинополя. Султан розсилав гінців по бережжях Анатолії, Болгарії, Румелії, щоб люди стежилися, бо козаки на морі. Але це нічого не помагало, бо вони вибирали настільки відповідний час і пору, що за 36 або 40 годин були вони вже в Анатолії.

Приїхавши, лишавть на кожному кораблі тільки двох козаків і двох хлопців для сторожі, а самі, кожний з рушницею в руках, нападають на міста, здобувають, грабують і палять, іноді заходять на милю від берега, але сейчас вертаються і зі своєю добичею, сідають на кораблі. Ідуть на інше місце попробувати ще там щастя, коли трапиться що, нападають,

а як ні, вертаються з добучею до дому.

Як нагодиться їм стрінутися кілька турецьких галер або інших кораблів, вони женуться за ними, нападають і здобувають. А роблять це так. Їх чайки підіймаються над водою всього лише на 2 1/2 стопи, тому вони бачать інший корабель скорше, чим їх помітять. Тоді вони спускають щоглу своєї чайки і завваживши напрям вітру, пильнують, щоб мати під вечір сонце ззаду. На годину перед заходом сонця вони починають сильно гребти до галери, щоб підійти на одну милю і не стратити її з виду; так тримаються до півночі. Тоді дають знак і гребуть сильно до галер, а половина людей готується до битви, цебто, щоб, приставши до кораблів, кинутися в їх середину. Неприятель здивований бачить, що його обсіло 80 до 100 човнів, козаки влазять на ворожі кораблі і здобувають їх відразу. Здобувши, грабують, що можуть забрати, з грошей і дрібного товару, який не псується від води, також гармати і все що на їх думку може їм придатися, а корабель з людьми топлять.

Коли галери зустрінуть козаків на морі в день, вони починають сильну стрільбу з гармат і розганяють їх як шпаків. Одні потапають, інші, кому удалося вихопитися, збентежені втікають, куди зможуть. Але раз, почавши битву з галерами, вони тримаються, не рухаючись зі своїх лавок. Весла привязані вузівкою. Одні стріляють, і по кожному вистрілі товариші подають їм другі набиті рушниці, для нового вистрілу. Так стріляють безперестанку і ціляють добре. Галера може звести відручний бій тільки з одною чайкою, але її гармати роблять великі шкоди так, що в такій стрічі гине добрих дві третини козаків. Рідко коли вертаються вони з половиною війська. Зате приносять багатую добучу: еспаські реалі, арабські цекіни, коври, золотоглави, бавовняні і шовкові матерії і інший цінний крам.

Тепер треба вертатися. Сторожу на гирлі Дніпра тимчасом подвоєно, щоб звести з козаками порахунки. Але козаки сміються з цього. Вони ідуть в залив, що лежить на 3 до 4 милі на схід від Очакова, а від нього йде вузький прохід від моря до Дніпра, води в ній підіймається часом на пів стопи. Тут козаки, по двісті й триста тягнуть один човен — так перетягають один за другим і за два-три дні дістаються до Дніпра з усією добучею. Так вони обминають стрічу з галерами, що стережуть проходу під Очаковом. Вкінці вертаються до своєї Військової Скарбівниці і ділять добучу.

Уривок : БОПЛЯН - " Описи з України "

з " Історії Українського Війська "

подав: Зенон Стахів Ч.М.

КОЗАЦЬКІ ПІДВОДНІ ЧОВНИ.

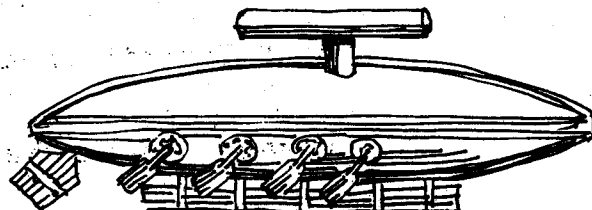
Козаки були славними моряками. Вони були добре обзнайомлені із законами навігації, мали свій власний спосіб сигналізації, і вміли послуговуватися компасом.

Окрім чайок, козаки плавали також підводними човнами. Ці підводні човни були, мабуть, перші в світі. В них козаки нападали на ворожі судна чи фортеці, підпливаючи в нічній темряві до своєї цілі. Після бою, поринали знов під воду.

Підводні човни мали подвійне дно. На долішньому був насипаний пісок. Під тягарем піску човен ховався під воду. Щоб піднятися на поверхню води, козаки відсували в долішньому дні отвір, пісок висипався в воду, і човен виривався. Горішня частина човна і отвори на весла були покриті шкірою. Над чардаком здіймалася рура, яка сягала понад поверхню води. Крізь неї доходило до човна повітря. Тому, що моторів ще в ті часи не було, човен посувався за допомогою весел.

В 1600 році, при допомозі підводних човен, козаки здобули турецьке місто Синоп і визволили з неволі сотки бранців.

Як бачимо, козацькі підводні човни були передвісники сучасних субмарин.

Л.Бачинський - Клівленд.

ШЕВЧЕНКО Й ДІТИ.

З життєпису Тараса Шевченка ми знаємо що наш великий поет все мріяв мати власну хату, навіть вибрав місце для неї, зробив плян й хотів одружитися.

Нажаль не судилося Т.Шевченкові зазнати такого щастя та мати своїх діточок.

Вмер наш геній як мав 47 літ. З того 24 роки був кріпаком, 10 літ на засланні, 3 роки під доглядом поліції й лише 10 літ перебув вільною людиною.

Однак при таких жакливих умовах Він спромігся написати 1530 сторінок своїх безсмертних творів. З того числа 360 припадає на "Кобзаря", 44 сторінки на пєски й 1126 сторінок на щоденник, повісті та оповідання.

Не знаю чи був у світі другий такий письменник чи поет, який би при таких умовах написав так багато високовартісних творів, які в більшости переложені на всі світові мови.

У своїх віршах й оповіданнях не раз відчувається велика любов Т. Шевченка до дітей. От хоч би вірш: "Вечір" - Садок вишневий коло хати. Написав його Т.Шевченко в 1847 році. Оповідають що одного дня Т. Шевченко був дуже схвильований, він хотів мати власну родину й хату та все не складалося так як хотілося. Т. Шевченко попрохав ку-сник паперу й за пару хвилин написав цей вірш. Перечитайте цей вірш в "Кобзарі". Поет присвятив його пані Лазаревській-матері своїх при-ятелів, яку дуже любив і поважав за те що вона любила дітей й гарно їх виховала.

Далеко більше знаємо про любов Т. Шевченка до дітей з опові-дань інших людей. Згадаємо тут лише два цікаві спомини людей, які знали Т. Шевченка дуже добре.

Командантом Ново Петровської кріпости, де був Т.Шевченко зас-ланий звичайним вояком, був капітан Усков.

Пані Ускова Агата та її внучка Літвінова, написали спомини.

Це було в 1850 році. Капітан Усков й його дружина гуманно ста-вилися до Т.Шевченка а їх донька Наталка була улюбленицею Т.Шевченка.

Всі любили поета але найбільше діти. Він любив їх товариство й міг цілими годинами з ними бавитися.

Маленьку Надійку що була тоді ще немовлятком Т.Шевченко, такий великий й незграбний, ніжно брав на руки, носив її й всміхався до неї ясною й ніжною усмішкою.

Старша дівчинка Наталка всією душею полюбила поета. Побачивши його здалека, вона бігла до нього щодуху, обхоплювала його руками, тягнула, шарпала, висла на шиї а Тарас Шевченко весело усміхався, саводив її на плечі, або гонився за нею по садку, вимовляючи якісь ней-мовірні звуки й удаючи, що він її хоче вкусити. Як десь в садку чути сміх, вереск - всі знали, що там Наталка з Тарасом Григорієвичем. Десь в холодку він лежав, обличчям до землі, а Наталка, махаючи пру-тикою, - сидить у нього на спині, розкудовчує йому волосся й дзвінко

сміється. Їх компанія була нерозлучна. Часто набігавшись і втомившись, вони засипляли під деревом мирним сном.

Підчас обіду Наталка вилазила на коліна Т.Шевченка і годувала його своїми масними пальчиками. Т.Шевченко страшив її що може зісти її пальчики, цілував дівчатко і садив її коло себе на високе крісло. По обіді Т.Шевченко любив подрімати. Наталка йшла за ним, сідала коло дверей альтанки і терпеливо дожидалася, поки пробудиться її приятель.

Наталку Т.Шевченко вчив українських пісень і дівчина, маючи добрий слух, співала з ним, перекручуючи слова й захоплювала Шевченка.

Вечорами часто оповідав їй гарні - фантастичні казки.

Дівчина не ворушилася у нього на колінах, розявивши рота і не зводячи з нього очей.

Наталка і її нанька знали що Т.Шевченко дуже любив квіти. Особливо полеві маки, ромашку, волошки та дзвіночки. Вони приносили йому цілі кошики. Поет захоплювався квітами, він востромлював у них своє обличчя й на повні груди вдихав їх ніжні запахи.

Така щира приязнь між Наталкою і Т.Шевченком була аж до його звільнення. Наш поет довгий час переписувався з батьками а вона у відповідях батька все клала для дорогого й доброго Тараса Горича квіти та образочки.

Другий спомин відноситься до часів, коли Т.Шевченко вже був вільною людиною й жив у Києві. Письменник і вчений Чубинський, автор споминів про Т.Шевченка, оповідає, що одного разу Т.Шевченко пішов малювати Золоті Ворота у Києві. Вийшов він рано й мав там бути до вечера. Його приятель О.Чубинський шукав нашого поета і пішов до Золотих Воріт і застав там таку картину: Тарас Григорович ростелив свою квітчасту хустку на землі а на неї посадив трирічну дівчинку і з клаптиків паперу майстрував якусь іграшку. Він розповів пригоду з тою дівчинкою. Десь коло п'ятої години сидів і малював, як раптом чує за валом внизу дитячий плач. Спочатку він не звертав на то уваги, але плач не вгавав і ставав все дужчий. Шевченко не витримав, пішов гребенем валу й зазирнув вниз. У рівчаку сиділа дитина і жалібно плакала. Поблизу нікого не було. Не витримав наш Тарас, спустився вділ і взяв дитину. Дівчинка перелякалася і заплакала ще гірше. Заспокоївши її, як міг, Шевченко поніс свою знахідку до Золотих Воріт. Як він не старався нічого не міг довідатися що то за дитина. Вона лише лепетала "мама", "няня" і більше ні слова. Давав дівчинці бублика, але вона не могла вкусити. Шевченко не покинув дівчинки, а коли прийшов його приятель, ходили питати до сусідних будинків, але ніхто не знав цієї дівчинки. Тоді вирішили взяти дитину зі собою й дати знати поліції. Тарас Шевченко взяв дитину на руки та йшов в напрямку Софійського собору. Молода перелякана жінка вибігла з заулку і побачивши дитину кинулася до Т.Шевченка. "Мати"-сказав він і без слова віддав дитину. Виявилось що нянька понесла дитину на прогулянку, але зустріла когось зі знайомих, випила горівки і заснула в рівчаку, а дитина пішла до "мами". Т.Шевченко ідучи до хати сміявся, як би він виховав доньку, коли б не розшукали батьків.

Багато є ще цікавих споминів, які потверджують любов Т.Шевченка до дітей, але про них другим разом.

НАЙВІРНИШЕ СЕРЦЕ.

Мама, - будь вона людина
Чи звірятко чи пташина
Найвірніше серце має,
Любих діток доглядає.

По подвір'ю квочка ходить
Мовтoboких курят водить,
А в білі бере під крила,
Бо ж вона їх мама мила.

Глянте стежкою цією
Де ягнятко за вівцею,
Біля мамі не заплаче,
Весело з утіхи скаче.

У гніздечку, там в тернині,
Видно три малі пташині
Дістають досхочу "гаму"
Бо дбайливу мають маму.

А по гаю ходять серни,
Видно там сернятко гарне,
Нічого йому лякатись -
Біля нього серна - мати.

Зиркає з кушів зайчиха
Чи не ма бува де лиха,
Бач боїться за дитяtko,
За сіреньке зайченятко.

Ось у сонці на загаті
Котенятка сплять патлаті,
Мама - киця на сторожі,
Щоб не скочив пес ворожий.

Мама, - будь вона людина,
Чи звірятко, чи пташина,
Найвірніше серце має,
Діточок своїх кохає.

ТАРАСОВИЙ СОН.

/сценка/

/ Тарас сидить на могилі. Біля нього стоїть сестра Яринка. Здалека видно річку і село ..... Смеркається, /

Ярина : Не підеш додому Тарасе?

Тарас : Не піду, Ярино !
Глянь як тут гарно ! Зорі сяють серед
неба, місяць світить, річка шумить.
Ось, слухай /прикладає руку до уха/,
соловейко щибече на калині ... /Ярина
прислухується і потверджує головою/
А у хаті мацуха лиха, Не піду! Тут заночую.

Ярина : А не будеш боятись?

Тарас : Чого ?

Ярина : Русалок ! - Мені покійні мама казали, що як
спадає ніч, русалки виходять із річок, бігають
по лугах, граються, співають, а як хто їм по-
падеться, на смерть залоскоцуть.-

Тарас : Мене не залоскоцуть ! - Я скажу, що в мене лиха мачуха, і вони мене пожаліють.

Ярина : Я чула, що вони раз зловили дівчинку й звелили їй відгадати загадку. Дівчинка загадки не відгадала і вони її залоскотали.

Тарас : А я відгадаю і вони мене не залоскоцуть.

Ярина : Як так, то щасливо ночуй, а мені вже треба йти, щоб мачуха не сердилась ... Тут у хустині / подає Тарасові білий вузлик / я тобі принесла шматок сиру й окраєць хліба - ба ... / Тарас розв'язує хустину і витягає хліб / - І ж на здоров'я ! - А хустину підклади собі під голову.

Тарас : Ти добра сестричка, Яриночко ! Спасибі !

/ Тарас починає їсти хліб. Ярина цілує брата в чоло, благословить його, і збирається до відходу. Та нараз затримується, обертається лицем до Тараса, і вказуючи пальцем каже /

Ярина : Поглянь, Тарасе, ось дівчата гагілку на вулиці співають.
/ Виходять новачки в народних одягах і виводять гагілки. Тексти і музика подані на сторінці .....
Ярина здалека махає Тарасові і виходить. Тарас їсть хліб і з цікавістю приглядається дівчатам.- Сцена темніє. Дівчата виходять./

Тарас : Ох, як гарно співають наші дівчата. Та мені годі баритися, бо влосвіта треба гнати чужі вівці на леваду. Пора мені лагодитися до сну.
/ Розкладає на землі хустину в якій Ярина принесла йому їсти. Клякає, підносить голову до неба/.

Боже Великий ! Царю Небесний ! Пішли мені людей, щоб добра навчили. Дай волю моїй родині і народові.

Мати Божа, змилуйся над нами сиротами і опікуйся нами.

/Тарас лягає, кладучи голову на розстелену хустину.-

Зза сцени чути мелодію "Човен хитається". Двома р'ядами, в зелених одягах, входять русалки. В руках держать прозорий зелений серпанок - легкий матеріал./

Русалки : /окружують Тараса співаючи/

Нічка темнесенька до нас прийшла
Світить князь — місяць в горі
Вийдім русалоньки всі як одна
На річку у комиші.

В танець ідімо разом, разом,
Грають нам хвили буйні,
Співають нам пісню гуртом, гуртом,
Русалоньки молоді.

/ Переспівавши, під звуки музики виводять довкруги Тараса танець і Закривають його зеленим серпанком/.

Русалки : Ух, ух, солом'яний дух, дух.....
/Підчас цих слів, русалки присідають до землі і знов підносяться, махаючи випрямленими над головою руками/.

Найстарша русалка : Сестрички ! Залишіть його, не лоскочіть,
бо він буде великим у народі.
/Звертається до Тараса/:
Тобі, хлопче, із щастя та горя сплететься доля.
Терниста буде порога твого життя, але будуть на ній хвилини радості і щастя, бо твій нарід полюбить тебе. За те полюбить, що ти співатимеш йому про волю України !
/Русалки відходять. Тарас пробуджується, протирає очі. До нього підходить старий дід кобзар/.

Кобзар : Що ти тут робиш, сину ?

Тарас : Ночую, діду, бо в хаті мацуха лиха.

Кобзар : І добре спалося тобі ?

Тарас : Дивний і віщий сон я мав діду. Снилось мені, що вийшли з річки русалки і завели довкола мене танок. Одна з них сказала, що буду співати про волю України.

Кобзар : Недаром вона говорила з тобою.— Я прийшов, щоб передати тобі свою бандуру. — Візьми її синку ! — Я вже старий, немічний і свої пісні відспівав вже..... Тепер прийшов на тебе час. Тепер народові співати будеш ти, пророчу пісню. — Співай мій голубе, і клич його до чину. Буди свій край зі сну міцного.— Вдар гучно в струни, щоб знов заграла кров козацька, прокинулась воля ! — Готов ти хлопче, на себе взяти це велике діло?

Тарас : Я готовий, діду !
/кобзар передає Тарасові бандуру/

Кобзар : Нехай тебе Бог благословить і Пречиста Діва
держить під своїм покровом. / Відходить по-
вільним кроком. Тарас клякає, складає руки
на грудях і молиться/ :

Тарас : Благословенная в женах
Святая, праведная Мати
Святого сина на землі !
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий,
І слово розумом святим
І оживи, і просвіти.
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило,
І на Україні понеслось,
І на Україні святилось
Те слово - Божеє кадило,
Кадило істини ! Амінь.

/Тарас сідає, бере в руки бандуру, немов граючи на ній.- На сце-
ну вмашеровують новаци з великою книгою "Кобзар". Один новак
відчиняє окладинку а всі говорять/:

Новаци : Борітеся, - поборете.
Вам Бог помагає!
За вас сила , за вас воля
І правда святая.

Один : Розкуйтеся, братайтеся !
У чужому краю не шукайте,
Не питайте того, що не має
І на небі, а не тільки на чорному полі.

Всі : В своїй хаті, своя правда
І сила і воля !

Один : Смирітеся. Моліться Богу
І згадуйте один, одного
Свою Україну любіть.

Всі : Любіть її во врем"я люте,
В останню тяжку, мінуту,
За неї Господа моліть.

Один : Учітеся брати мої !
Думайте, читайте,
І чужому навчаєтесь -
Свого не цурайтесь

Всі : Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,

Один

: Чужі люди цураються,
В хату не пускають.
Свої діти - як чужії
І не має злому
На всій землі безконечній
Веселого дому.

/Новаки заспівують мурмурандом "Заповіт". Тарас встає, спирається на бандуру і рецитус слова. Новаки замикають окладинку книжки, на якій здалека видно напис "КОБЗАР"/.

Тарас

: Як умру то поховайте ..... /і т.д./

У МАМИН ДЕНЬ.

На сцені сидить мама і вишиває. Біля неї стоїть дитина і дивиться на небозвід. Дитина підходить до матері й каже:

Дитина: Скажи мені, мамо, прошу я Тебе,
Де спати лягає сонце золоте?

Мама: За високу гору, там де неба край,
В золоту комору, чисту, якру

Дитина: А хто розстеляє ліжечко м'яке
Щоб вигідно спало сонце золоте?

Мама: Вітерець пустунчик зганяє хмарки,
Ними застеляють ліжечко зірки.

Дитина: А що робить місяць, як сонце засне?
Він же цілу нічку спати не йде!

Мама: О, блідолиций місяць наш князь
Дивиться й каже: тепер мій час:
Розішлю кругом я свої чари
Та на дитячі очиці карі.

Дитина: Хто ж будить сонце, скажи Ти мені,
Місяць, чи зорі, чи вітру пісні?

Мама: Відчиняє двері комори зоря.
Зі сну будить сонце янгольська сурма.
І знов світить сонце із висот і гріє,
Тоді людське серце всім частям радіє.
І злітають мольби ширі до Творця,
За це, що дав сонце, джерело життя.

/ За сценою чути мелодію легкого вальця. Під такт мелодії входить Лицар-Сонце і Хмаринки. Переганцюють разом танець і сідають біля мами і дитини./

Дитина: Нині Твоє свято, мамо Дорога,
То ж моя молитва, шира і палка
Лине до престола Господа самого
Щоб зіслав для Тебе ласк своїх премного.
Хай Тебе в здоров'ю й силі заховає
І від Тебе лихо завжди відвертає.
Хай радістю сяє личенько Твоє-
Мамо, Ти для мене золо

/ Дитина, сонце і хмаринки уставляються в півкруг і співають матері "Многая Літа"/

ГРИ І РОЗВАГА.

Миші

Діти стоять в широкому крузі з руками на бедрах. Декілька новачок /миші/ через середину круга. Діти говорять:

Як ті миші надоїли
Розвелось багато їх,
Все погризли, все поїли,
Як би виловити їх.

Стережіться мишенята,
Доберемося до вас.
Мишоловки скрізь поставим
Всіх ми виловимо вас.

На слова "всіх ми виловимо вас" новачки які стоять в крузі беруться за руки і замикають круг. "Миші", що залишилися у замкненім крузі, виходять з гри. Гра повтаряється.

Цвіти

Новачки сидять в крузі. Одна каже назву цвітки. Друга повтаряє назву своєї попередниці й подає свою. Третя повтаряє дві перші і подає ще одну. Гра продовжується. Новачка яка змилить пор'ядок в якому були подавані цвіти, виходить з гри.

Цвіти

Показуємо новачкам образки цвітів. Діти мають записати їхні назви. Молодші новачки зголошують назви на вухо сестричці.

Звірі

На десятиох картках є подані назви десять звірів. Братчик витягає по одній, всіх десять карток і показує їх новачкам. Новачки мають відчитати назву звіря, запам'ятати її і записати.
/ Ця гра є для старших новачків/.

Звірі

Ховаємо в домівці карточки з назвами звірів. Діти відшуковують карточки. Новач який знайде "звіря" зголошує його розві. Новачки уважно прислухуються назвам звірів і стараються їх собі запам'ятати, а молодші зголошують на вухо братчикові. / Ця гра подається для старших новачків/.

Звірі

Ділимо рій на дві частини. Учасниці кожної групи сидять в ряді звернені до себе лицем. На даний знак, перша в кожному ряді новачка записує на папері назву звіря і передає слідууючій. Друга відчитує першу і подає свою. Третя відчитує дві попередні і додає нову / і т.д./ Виграє ця група, що першою закінчить правильно записавши всіх звірів. /Замість звірів можна замінити цвіти, птахи, дерева і т. п./,

Птахи

Розділяємо рій на дві групи і уставляємо гусаком. Два перші підходять з книжкою на голові до стола і записують на папері

назву птаха і тоді вертаються до свого ряду, передаючи книжку слі-
дуючому грачеві. Слідуючий підходить до стола, відчитує назву пtiці
й додає свою. Гра полягає в тому, щоб перенести / на голові / книж-
ку до мети і записати якнайбільше назв птахів.

Зима і Весна

Розділяємо рій на дві частини. Одна група це сніжинки, із
зимом на чолі, а друга це цвіти з весною. Зима старається зловити
якнайбільше цвітів, а весна сніжинок. Зловлена цвітка стає сніжин-
кою, а сніжинка цвіткою. Хто переможе, весна чи зима ?

Слівник

Новаки сидять в крузі. Один починає гру, кажучи слово /імен-
ник/ як наприклад : авто. Слідуючий придумує слово /іменник/ що по-
чинається на послідну букву першого слова, себто на "о" : образ.
Дальше слово, яке буде починатися буквою "з" зголошує третій грач.
/Правило : не можна повтаряти слів, хто не може придумати нового,
виходить з гри/.

Протилежності

Новаки сидять в крузі. Братчик кидає малий м"ячик до одно-
го з грачів і каже слово, нпр.: високий. Новак ловить м"ячик і від-
повідає слово, що є протилежне першому, нпр.: низький. Коли новак
не може придумати протилежного слова, відповідає хтось хто знає.
Точкується всі правильні відповіді. Виграє той, що має їх найбіль-
ше. / Слова які можна вживати до гри : грубий - тонкий, веселий -
сумний, дорогий - дешевий, мудрий - дурний, старий - молодий, ма-
лий - великий, чорний - білий, святий - грішний, мокрий - сухий
і. т. п. /.

Лист

На картці паперу пишемо лист - депешу. Розтинаємо картку
на кілька кусків. Кожний новак дістає порозтинаний лист який має
завдання зложити і відчитати. Даємо точки тим, що найкраще вив"я-
жуться із своїх обов"язків.

ЗАГАДКИ.

1. Часом запрошують , чекають, а як прийде то всі втікають. /дощ/
2. Пришов хтось, забрав щось, біжи за ним, хто зна за ким. /вітер/
3. Що в літі одягається, а в зимі одержі цурається? /дерево/
4. Що проходить крізь шибу вікна, але її не розбиває? /соняшний промінь/
5. Що це за гість, що весною сніг ізїсть? /сонце/
6. По синьому морю золотий човник пливе. /місяць/
7. Зелена, а не луг, біла, а не сніг, кучерява, а без волосся. /береза/
8. На весні цвіте, в літі холодить, в осені годує, а в зимі гріє. /дерево/
9. Я вода і на воді плаваю. /льодова крига весною на ріці/
10. Чорне сукно, лізе в вікно. /ніч/

ЩО МОЖНА ЗМАЙСТРУВАТИ У ДАРУНОК МАМІ.

1. Касетку на дрібні речі

Закупити:

- а. сушений макарон різних форм /мушельки, стяжечки, кручені прутики і т.п./
- б. клей /сімент глу/
- в. золоту або срібну фарбу якою скроплюється поверхню /спрей пейнт/

Постаратися коробку около 10 ін. довгу /може бути теж кругла/.

На поверхні коробки приліпити сушений макарон у гарний десень. Коли прилипне, скропити фарбою.

2. Образ на стіну

Витяти гарний, кольоровий образок зі журналу, або старої книжки.

Приліпити ріжками до твердого паперу на один до один і інча більшого від образка.

Спалити голівки з великих кухонних сірників і зробити рамки /обрамуння/ довкола образа. /Приліпити сірники сильним клеєм до твердого паперу/.

3. Підставку під горячий горшок

Постаратися куски старого матеріялу /найкраще полотно/.

Вдери довгі пасочки /около 20 інчів/.

Посплітати косички.

Всі косички позшивати разом, так , щоб уложити з них квадратову підставку.

СПІВАЄМО

Нумож браття до зброї!

Handwritten musical score for the song 'Нумож браття до зброї!'. It consists of three staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The lyrics are written below the notes. The first staff begins with a forte 'f' dynamic marking. The second staff contains a double bar line with repeat dots, indicating a repeated phrase. The third staff also features a double bar line with repeat dots and is marked '1-раз' and '2-раз' above the notes.

f Нумож брат-тя до збро-ї на герць по-гу-ля-ти: сла-ви до- - -бу-
ва- - - ти. Ой, чи впав, чи пропав дві-чи не вми-ра-ти.
Гей, ну-мож до збро-ї! збро-ї!

Нумож браття до зброї
На герць погуляти,
Слави здобувати.
Ой, чи впав, чи пропав
Двічі не вмирати.
Гей, нумож до зброї.

Вдаримо з гаківниць
Гукнемо з гармати,
Слави добувати.
Ой, чи впав, чи пропав,
Двічі не вмирати.
Гей, нумож браття до зброї.

Нам поможе святий Юр
І Пречиста Мати
Слави добувати.
Ой, чи впав, чи пропав
Двічі не вмирати.
Гей, нумож браття до зброї.

А вже весна, тепла ясна.

Handwritten musical score for the song 'А вже весна, тепла ясна.'. It consists of three staves of music in G major (one sharp) and 3/4 time. The lyrics are written below the notes. The first staff begins with a double bar line and repeat dots. The second staff also features a double bar line with repeat dots. The third staff continues the melody.

А вже вес-на тепла яс-на кру-гом все цві-те. Гей, гей!
юні дру-зі, ліс на нас вже жде. Гей, гей! Ю-ні дру-зі,
ліс на нас вже жде.

А вже весна
Тепла ясна
Кругом все цвіте /2/
Гей, гей, юні друзі,
Ліс на нас вже жде. /2/

А у лісі
Спів пташини
Розвеселить нас /2/
Гей, гей, юні друзі
У мандрівку час. /2/

На поляні
При потоці
Шатра виростуть, /2/
Гей, гей, юні друзі
Це спільний наш труд. /2/

Г А Г І Л К И

Кривий танцю.

Ми кри - во - му так - цю, ми кри - во - му так - цю
не дій - де - мо кі - нця.

Ми кривому танцю /2/
Не дійдемо кінця

Дівки молодиці /2/
Терем будували

Щоби не вилітав /2/
Сивий соколонько.

Щоби не виносив /2/
Дівочої краси

Бо дівоча краса /2/
Як весняня роса.

Вже весна воскресла /2/
Що ти нам принесла.

Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.

Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.

Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.

Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.
Перелітку з содом заберуть.

перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.

Музика.
Легітимка.
Ададо.

перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.
перелітку з содом заберуть.

Ялі - Ялілочка
Яліочка дочка
На вулицю вийшла
Моя зіронька зішла.

Ялі - Ялілочка
Яліочка дочка
Квіточки збирала
Вночок заплітала.

Ялі - Ялілочка
Яліочка дочка
Голубоньку чesала
Стяжечки наплітала.

Ялі - Ялілочка
Яліочка дочка
Уста ранесенько
Вмилася сілсенько.

Яліочка.

Ялі - Ялілочка
Яліочка дочка
Уста ранесенько
Вмилася сілсенько.

Барвінець.

Весело

Там на горі бар-ві-нець, по три гро-ші чіч-ка мо-ї ми-лі па-ня-ноч-ки
 на до-ли-ні зе-ле-нець, два та-ля-ри стріч-ка про-си-ли-вас ма-ті-ноч-ки,
 за-пле-ці-те враз.

Там на горі барвінець,
 На долині зеленець.
 По три гроші чічка,
 Три талари стрічка.
 Мої милі паняночки,
 Просим вас матіночки
 Заплещіте враз.

Там на горі барвінець,
 На долині зеленець.
 По три гроші чічка,
 Три талари стрічка.
 Мої милі паняночки
 Просим вас матіночки
 Затанцюйте враз.

Там на горі барвінець,
 На долині зеленець.
 По три гроші чічка,
 Три талари стрічка,
 Мої милі паняночки
 Просим вас матіночки
 Заспівайте враз.

Фіалочка.

Ой за-цьви-ли фі-я-лоч-ки за-цьви-ли аж ся го-ри
 зби-ра-ла їх ма-ру-сень-ка зби-зень-ка а за ке-ю
 з до-ли-на-ми три-кри-ли Ой хо-ди ти мій ба-тень-ку
 мій ба-тень-ко зби-зень-ка
 за мно-ю лю-ба ме-ні бе-сі-донь-ка з то-бо-ю

Руки до гагілок

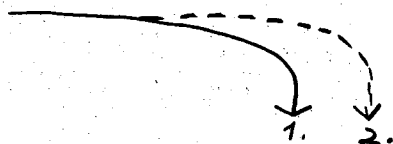
1. Кривий танець.

Дівчата беруться за руки та ідуть "шнурком" до середини площі, чи сцени. Зачинають лівою ногою.

Співають:

Ми кривому танцю /2рази/
Не дійдемо кінця

Дійшовши до середини діляться на дві половини і утворюють дві кольони, одна побіч одної:

На слова:

Дівки молодиці /2 р./
Терем будували

перша кольона проходить "кривульками", ніби в"ється між дівчатами у другій кольоні /руки на бедрах/. Дійшовши до кінця підходять одна за одною до переду і утворюють кольону /як було на початку/

На слова:

Щоби не вилітав /2 р./
Сивий соколенко

дівчата в кольоні "2" проходять між дівчатами кольони "1" і вертають на попереднє місце. У випадку, коли у хороводі бере участь більша кількість дівчат, співається і дальші стрічки пісні. Останню стрічку можна співати маршуючи на місці. Першу частину:

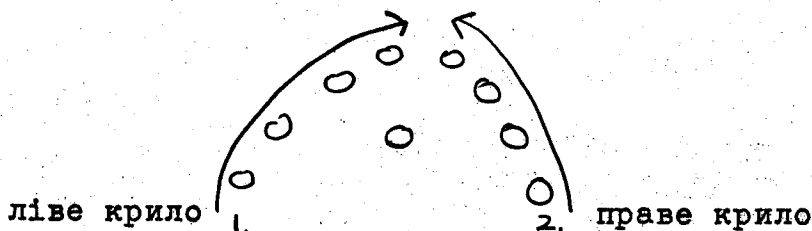
Вже весна воскресла /2 р./

звичайним темпом, а другу:

Що ти нам принесла?

темпо звільняється, кольони розходяться так, щоби утворити півколо: дівчата на самому переді роблять великі кроки вбік, слідує за ними щораз менші, а остання в кольоні "1" стоїть на місці. Остання дівчина з кольони "2" підходить до середини півкола і це є "Гагілочка!"

2. Гагілочка.

На останнє слово/попередньої гагілки/ "принесла" всі дівчата на лівому крилі клякають на ліві коліна, а на правому крилі на праві. Обі руки складають долонями разом і опирають лікоть на ногу. Голу пережильють легко вбік і опирають на зложеніх руках, ніби сплять, і зачинають співати "Ягілочку". На слова:

Ягіл - Ягілочка

Ягілова дочка

всі "сплять". На слова:

Устала ранесенько

Вмилася білесенько

дівчина в середині півкола - "Ягілочка", підносить голову, а від -

так поволенки підноситься до прямої постави. Руки підносить боком вгору так, щоби на слово "вмилася" обі долоні були перед лицем, легко зігнені, наче б у них була вода. При цьому робить рух як при миттю лица. На слово "білесенько" руки опускає боком вниз. При повторенню другої частини стрічки:

Устала ранесенько

Вмилася білесенько

руки виконують всі дівчата / і Ягілочка в середині півкола/.

Другу стрічку зачинають співати утворюючи коло: дівчата на правому крилі півкола роблять більші кроки, зближаючись до лівого крила. Дівчата на лівому крилі роблять менші кроки, щоби допомогти зробити коло. Ідуть одна за одною. Права рука випрямлена на висоті рамена, до середини кола, долоня вгору. Ліва рука на бедрі. Коло обертається вліво. "Ягілочка", з руками на бедрах, іде дрібним кроком до такту мелодії, в протилежному напрямі.

Проспівавши:

Ягіл - Ягілочка

коло зупиняється, всі обертаються /за лівою рукою/ в протилежну сторону. Ліва рука випрямлена на височині рамена, до середини кола, права на бедрі. Коло обертається вправо. Дівчата співають:

Ягелова дочка

при тому уважають, щоби на слово "дочка" знайшлися на попередніх місцях у півколі. Співають: /на лівому крилі/

Квіточки збирала

праву ногу висувають вперед і згинаючись, правою рукою досягають землі, ніби збирають квіти. Ліва рука на бедрі. При кінці слова "збирала" випроствуються.

Дівчата на правому крилі виконують тіж рухи протилежними руками і ногами.

На слова:

Віночок заплітала

у прямій поставі, обома руками, роблять перед собою рух кола, наче сплітають вінок.

Слідуючу стрічку зачинають колом. Руки на раменах сусідів /як при "аркані"/. На слова:

Ягіл - Ягілочка

коло обертається вліво прискішеним темпом в цей спосіб, що ліву ногу дають в бік і підскоком дотягають праву ногу. На слова:

Ягелова дочка

коло обертається в протилежну сторону /права нога вбік, а ліву у підскоці дотягають/. При кінці мелодії коло розривається і утворюється півколо /як на початку/. На слова:

Голівочку чесала

Стяжечки надівала,

виконують рухи згідні з текстом пісні.

Після того слідує знову коло й поворот до півкола, а на слова:

На вулицю вийшла

Мов зіронька зійшла

"Ягілочка" до такту мелодії виходить з півкола, обходить праве крило, іде дозад і стає в півколі. Одночасно дівчата виконують рух наче дивляться за "Ягілочкою". Висувають праву ногу вперед, права рука зігнена з долонею над очима, ліва на бедрі, ціле тіло легко похилене вперед.

При повторенні мелодії зміна рук і ніг.

3. Перепілка.

Виконавці стають у два ряди, звернені обличчям до себе. Руки на раменах сусідів, крайні /ліву чи праву/ руки на бедрі. Ряди віддалені від себе кілька кроків. Зачинають співати "Перепілко" хитаючись рядами вліво й право. На слова:

Козаченьки ідуть

притупують на місці, зображуючи хід козаченьків. На слова:

Перепілці черевички несуть

ряди зближаються до себе звичайним, дрібним кроком до такту і мелодії.

На слова:

Тут була і т.д.

ряди розходяться "дрібушкою" взад, викидаючи раз праву, раз ліву ногу вперед. Одночасно голову звертають то вліво, то вправо, наче шукають за "Перепілкою" й до кінця мелодії повертаються на попереднє місце.

Тоді знову зачинають співати і виконувати рухи, як на початку, змінюючи тільки слова, як подано в тексті.

4. Барвінок

Дівчата стають вколо, лицем до середини і зачинають співати:

Там на горі барвінець

На слово "там" підносять обі руки прямо вгору, долонями зверненими до середини кола. На слова:

На долині зеленець

дівчата згинаються додолу, досягаючи кінцями пальців землі. На слова:

Два таляри стрічка

дівчата опускають праву руку вниз, а підносять ліву, з двома випрямленими пальцями /великий і вказуючий/, а три прилягають до долоні. При кінці слова "стрічка" опускають ліву руку додолу. На слова:

Мої милі паняночки

дівчата кладуть праву руку на груди, гейби придержують намисто /коралі/ і кланяються собі парами /пари треба задалегідь визначити/. Ліва рука опущена вниз і легко посунена взад, долоня до середини кола. Ліва нога трошки посунена взад. Ціле тіло легко згинається до сусідки /в уклоні/ по лівому /чи правому/ боці. При кінці слова "паняночки" струнка постава. На слова:

Просимо вас матіночки

дівчата кладуть ліву руку на груди /права опущена додолу, легко посунена взад, долоня звернена до середини кола/. Права нога відсунена взад, кланяються "сусідці" з другої сторони./звернути увагу,щоби пари кланялись лицем до себе/.

Заплещіте враз

Всі плещуть в долоні, а відтак зачинають від початку пісню й рухи, тільки при кінці додають:"Затанцюйте враз".

Визначені пари обіймаються правими руками за стан, а ліві підносять вгору, легко згинаючи їх над головою й обкручуються кілька разів на місці.

Заспівайте враз

зачинають нову гагілку.

Ой, зацвили фіялочки, зацвили,
Аж ся гори з долинами прикрили.
Збирала їх Марусенька знизенька,
А за нею їй батенько зблизенька.

Ой, ходи ж ти мій батеньку, за мною,
Люба мені бесідонька з тобою.

Ой, зацвили фіялочки, зацвили,
Аж ся гори з долинами прикрили.
Збирала їх Марусенька знизенька,
А за нею їй матінка зблизенька

Ой, ходи ж ти, матіночко, за мною,
Люба мені бесідонька з тобою.

/У дальших строфах слово "батенько" і "матенька" можна замінити
словами "сестричка", "братінко"./

Всі стоять в крузі, тримаються за руки, лицем звернені до круга.

До слів:

Рух:

I. Ой
за-

цви-

ли
фіялочки, зацвили!

Аж
ся гори з долинами при-
кри-
-ли

Збирала їх Марусенька
зни-
-зенька

А за нею їй батенько збли-
зенька

Ой,
ходи ж ти, мій батеньку за
мно
-ю

лю-
-ба мені бесідонь-

- ліва нога крок взад
- звернути праву ногу кроком в правий бік
- звернути тіло вправо, ліва нога крок в правий бік
- продовжувати легкий, ритмічний хід в правий бік
- зворот тіла в лівий бік
- хід в лівий бік
- стати, звернутися до круга, опустити руки
- стоячи на місці плескати до такту
- опускаємо руки, ліва нога крок взад
- схилитися додолю тілом, не згинаючи колін, правою рукою широкий округлий рух, ніби щось збираємо; ліва рука спущена в долину долонею від колеса, злегка відхилена взад; випростовуючись піднести праву руку з заокругленою долонею по висоті стану і стати рівно спустивши руки.
- стояти на місці в крузі і плескати до такту в долоні, як повище.
- взятися за руки, ліва нога крок взад
- хід в правий біг, як зпочатку
- стати на місці і звернувшись до круга опустити руки
- ліва нога крок взад
- глибокий, повільний уклін від грудей до землі правою рукою з легким згином тіла, не згинаючи колін; ліва рука ви-

-ка
з тобо

прямлена з долонею від круга, відхи-
лена злегка взад.

- стати прямо
- взятися за руки, піднести їх вгору так, щоб злучені долоні були на висоті рамен; почавши лівою ногою іти до середини круга, щоб створити тісний круг.
- стати на місці в тісному крузі, тримаючи руки догори і починати другу стрічку.

-ю

II.

Ой, зацви

-ли

- почавши лівою ногою, йти кроками взад /3 кроки/
- права нога вбік і продовжувати так, як в першій стрічці; при кінці стрічки не йдемо до середини, лиш стоїмо на місці.

+++ Сестрички повинні звернути увагу на легкий, граціозний хід новачок /не сунання ногами! / і заокруглені рухи при схилі й уклані.

=====

В О Г О Н Ь   О Р Л И Н О Ї   Р А Д И

Видає: ОРЛИНИЙ КРУГ і Ланка "Н" КАДРИ ВИХОВНИЦЬ
під проводом пл.сен. Анізи Вересюк

Оформлення: ст.пл. Іриной Юрчук, ЛЧ.

Мовна коректа: п. Іван Кукіль

Адреса Редакції: пл.сен, Аніза Вересюк
                          101 Oakdale Street
                          Wethersfield, Connecticut 06109, USA

Адреса Адміністрації: пл.сен, Леся Юзенів
                          206 East 9 Street
                          New York, N.Y. 10003 USA

Відбито офсетом 500 примірників

Duplicated in USA